

Мальчык за кратамі абвясьціў галадоўку

Пасьля хапуна на 25 сакавіка каго апраўдалі, а каго і засудзілі.

У Горадні за арганізацыю несанкцыянаванага шэсця на Дзень Волі Ленінскірай суд засудзіў на

10 сутак Сяргея Мальчыка, кіраўніка мясцовай філіі правабарончага цэнтра «Вясна». Мальчык свае віны не признаў і зараз па вынясеныні прысуду абвясьціў галадоўку.

А.К.

РАЙ ДЛЯ ГУЛЬТАЁЎ

Што ні кажы, а каму за Лукашэнкам добра, дык гэта невукам і няздарам. На мінульым тыдні баранавіцкія школьнікі практыгвалі адпачываць. Такія даўгія ваканцы выдаліся, таму што ў гарадзкім бюджэце ніяма сродкаў на ацяпленне клясаў.

Людзі кажуць, быццам былы старшыня гарвыканкаму Паўлау, зьяжджаючы ў Менск, забраў з сабою ўсе гроши, ці што ён іх

пупусціў на набыццё новай пасады. Куды ж сапраўды пайшлі сродкі на ацяпленне з гарадзкога бюджету, нікога не цікавіць...

Тымчасам зіма вярнулася, у чацвер у Баранавічах пайшоў снег, пачалася завіруха. Дзеци радуюцца — бо ваканцы могуць быць практыгнутыя да наступлення цяпла.

Равіка Руслан з Баранавічаў

Новы амэрыканскі пасол падобны да беларуса

Прэзыдэнт ЗША Біл Клінтан назваў імя новага амэрыканскага пасла ў Беларусі, які ў чэрвені зъменіць на гэтай пасадзе Дэніэла Спэктара. Да нас прыедзе Майл Козак (Міхась Казак, пабеларуску), які да нядайнага часу ўзначальваў амэрыканскую місію ў Гаване, — паведаміў у пятніцу

А.К.

open.by. Як кажуць, дзіве навіны ў адной — прымемная і ня вельмі. Файна, калі пасол з паходжання наш зямляк, але краіна ягонай папярэдняй дыслікацыі — Куба — лішні раз съведчыць пра цяперашнія месца Беларусі ў сувеце.

Каровы пухнучь з голаду, а халадзільнікі — ад мяса

На апошній нарадзе Лукашэнка ледзьве не загадаў сялянам: «Ня рэжця скот!» Але ўжо як мінімум спазыніўся. У Магілёве халадзільнікі мясовага мясакамбінату ўжо завалены съвежым

мясам. Ажно паўтары тысячы тон ялавічыны і свініны мусіць захваць зараз прадпрыемства. Падобнае становішча па ўсёй вобласці.

Сымон Глазіштэн, Магілёў

Немцы заказалі фільм пра Лябедзьку

Пасля падзеяў 25 сакавіка першы канал нямецкага тэлебачання заказаў 30-хвілінавы фільм пра аднаго з лідэраў беларускай апазыцыі Анатоля Лябедзьку, — паведаміў БелАПАН са спасылкай на Асацыяцыю Маладых Палітыкаў. Сам Лябедзька лічыць, што «пакуль беларускім тэлебачаннем і радыё валодае тэлемагнат Лукашэнка, там ня

будзе месца альтэрнатывай пазыцыі і свабоднаму аблімену думкамі». Маўляў, цяпер «голос і меркаваныне беларускай апазыцыі хутчэй пачуць грамадзяне Польшчы, Нямеччыны, Швейцаріі ці Украіны, чым беларускія падаткаплацельшчыкі, якія ўтрымліваюць тэлебачаныне і радыё».

За пляшку гарэлкі — на той съвет

Колькі ні кажы, што ў гарэлцы — згуба, ня верыць наш паспаліты чалавек. Адзін наваплацак сълесар з мясовага заводу жалезабетонных вырабаў вырашыў даказаць, што не перавяліся яшчэ «волаты» на Беларусі. Пасправачаўся з таварышамі, што

залпам вып'е пляшку гарэлкі. Спрэчку гарачы беларускі сълесар выйграў. А вось лекарам ягонае жыццё выратаваць не ўдалося. Доза аказалася для «волата» съмартнай.

Андрэй Аляксандраў, Наваполацак

ДНОНС

ХТО ВЕРНЕ НАША ЗОЛАТА?

Алег Трусаў

У свой час, калі я стаў дэпутатам Вярхоўнага Савету 12 склікання, я зцікавіўся лёсам тых каштоўнасцяў з золата і срэбра ды іншых каштоўных мэталяў, якія з тэрыторыі БССР вывозіліся ў Москву. Спачатку я зрабіў афіцыйны запыт у Дзяржжайную ховішчу каштоўнасцяў (Гохран СССР) пры Міністэрстве фінансаў СССР і атрымаў адтуль 9 чэрвеня 1991 году афіцыйны адказ пра знаходжанье там двух унікальных скарабаў манэт, знайдзеных на тэрыторыі Беларусі.

Самы знакаміты з іх — гэта Бя-

лыніцкі скарб, знайдзены ў 1977 годзе, які складаўся з 225 залатых манэт. Другі скарб налічваў ажно 630 залатых манэт, ён быў знайдзены ў Глыбокім на Віцебшчыне.

У адпаведнасці зь міжнародным законам аб рэчтысці каштоўнасцяў, мы маем поўнае права патрабаваць ад Расеі вяртання гэтых скарабаў. Крыху пазней я атрымаў ад МУС Беларусі падрабязны сьпіс скарабаў манэт і ювелірных вырабаў, якія МУС з 1964 да 1991 г. на кіроўваў у «Гохран

СССР». За гэты час беларускія каштоўнасці вывозіліся ў Москву 36 разоў, прычым колькасць вывезеных адзінак склала 2008,5. Цікава, што ў гэтym съпісе ніяма скарабаў з Бялынічай і Глыбокага. Значыць, вывозілі наша золата ў Расею ня толькі прадстаўнікі МУС Беларусі, але й іншыя міністэрствы і ведомствы...

Дакументы і камэнтары да іх пра вывезенасць ў Расею беларускага золата чытацце ў наступным нумары «НН».

НАША НІВА

ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЭТА

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у панядзелкі. №15 (172) 10 КРАСАВІЦА 2000 г.

СТОЙЛАВЫ ПЭРЫЯД

Ніяма чым карміць калгаснае быдла

Раздражніе начальскае хамства. Лукашэнка тыкае буйным гаспадарнікам («Лявонаў, ты чаго туды залез?»), рыкае на старэйшых людзей, крычыць, каб заводы давамаглі калгасам, пакуль тыя выганаюць на пашу «свае шкілеты». Незалежная прэса піша пра кармавую катастрофу і друкуе здымкі палеглага быдла, якое выгналі на пашу зарана. Да травы. Па-расейску, «да зялёнкі». Толькі там, у Расеі, першая веснавая зеляніна выклікае мандраж у крамлёўскіх тэлекамэнтатарапіі абяцае надзеі, доўгачаканы скончэнскім маджакедам. А ў нас яна абяцае доўгачаны пакорм для калгаснаса быдла — грамадзкага статку. Для беларуса ўвогуле і заўсёды зеляніна — доўгачаканая пасля зімы і радасная. Немагчыма ўявіць, каб першая трава ды лістота пасяляла ў беларускім сэрыдзіні вусыціны страх. Тут, «у гэтай часці», сама прыродаробіцца нас салідарнымі з чачэнскім змагарамі.

Але стойлавы пэрыяд працягваецца. На тле паведамленняў пра ўсеагульную галадоўлю калгаснаса быдла пішуць пра галадоўку апазыцыянарэй. І гэта таксама знак і партрэт нашае цяперашніх сътуацый — галадаюць апазыцыя і «нічынія», г.зн. не гаспадарскія каровы. Першыя галадаюць добраахвотна і ў знак пратасту, другія — ад дэградацыі систэмы і чалавека, што развучыўся быць гаспадаром і загрубеў сэрцам. Пра падзёж прыватных кароваў не паведамляеца. Таксама цяжка ўявіць сабе беларускага селяніна, які б выгнаў уласную каравенцыю на голае красавіцкае поле і пазіраў, як яна, цалкам давераная чалавеку, здымае ў гадоных канвульсіях. Калі ж улі-

чыць працэнт прыватных кароваў у агульным статку краіны, дык і развагі пра «поўны крах» будуть выглядаць непераканаўча.

Пухне з голаду менавіта і толькі калгаснаса быдла. Што, на жаль, адпаведным чынам съведчыць пра нас — ужо як пра нацыю, а не пра асобна ўзятых гаспадароў. Нацыя на ўзнялася да рэарганізацыі сваіх калгасаў і назірае цяпер, як гэты спосаб гаспадарання здымае і разваливаецца сам — разам з праглочанымі ім каровамі. Нацыя церпіць начальскае хамства і самога начальніка, які адкрыта ў очы нацыі кажа, што яна нядзяднай ні на якія рэформы, бо «баіца батрацтва». Цёмны, маўляў, народ.

Народ слухае і любіць свайго прэзыдэнта, бо пагаджаецца з ім. Цёмнаму заўсёды падабаецца быць цёмным, і ён заўсёды ахвотна спашлецца на сваю цемнату. У нядайнім сацыялягічным апытаўні 80 працэнтаў беларусаў на пытанніне «Як вы ацэніваце нашае працягваючыя становішча?» адказалі: «Ніямае пра гэта ўяўленія». Гэта значыць, не хачу пра сваё становішча думаць, гэта кампетэнцыя начальніцтва.

Таму стойлавы пэрыяд працягненца далей — аж да якога-небудзь прасвятыні нацыі. А прасвятыніца будзе тым больш цяжка, бо беларускія калгасы працягваюць існаваць пад пільнім наглядам: «Захавайце косьці, а мясо мы нарасцім!» І нельзя сказаць, што ў краіне ніяма гаспадара. Ён ёсьць, імя яго ўсе ведаюць. Іншая рэч, што многія ўжо пачынаюць разумець, што гэта вельмі і вельмі благі, праста ніякі гаспадар.

Алесь Кебік

2 З УСЁЙ КРАІНЫ

Мэдышкі съпяваша і танцуаць

У Беларусі ўсё больш сухотнікаў. І ўсё цяжэй іх своечасова выяўляець. Бо флюараграфію праходзяць ня ўсе, асабліва ў вёсках.

Арыгінальны спосаб зацягнуць вяскоўцаў на флюараграфію прыдумалі ў Жыткавіцкім сухотным дыспансэру. Напярэдадні ў вёску Дзедаўка Жыткавіцкага раёну разам зь перасоўным флюарографам прыехала цэлая агітбрыгада. Каля 15-ці мэдычных работнікаў — супрацоўнікаў дыспансэру — наладзілі для вяскоўцаў сапраўднае самадзеяне шоў: съпявалі, танцавалі, ладзілі конкурсы. Адначасова на перасоўным флюарографе жыхарам Дзедаўкі рабілі здымкі лёгкіх. Са словаў старшай мэдычнай сястры дыспансэру Ніны Махнеч, якая, дарэчы, ўсё гэта і прыдумала, акцыя мела вялікі посьпех. Вяскоўцы, да якіх ня вельмі часта заляжджаюць гастраперы, былі рады пабачыць самадзеяны канцэрт, а замест квіткоў прыйшли флюараграфію. Спадарыня Махнеч паведаміла нам, што, нягледзячы на цяжкае фінансавае становішча і шматлікія праблемы ейнай установы, супрацоўнікі дыспансэру ў выглядзе агітбрыгады хутка ізноў накіруюцца ў адну зь вёсак Жыткавіцкага раёну, жыхары якой не прыйшли флюараграфічны агляд.

Дзіўны народ беларусы, а сасліва — мэдыкі. Заробкі міэрныя, дыў тыя затрымліваюць, а ім да галавы яшчэ і нейкія эксперыменты!

Аляксей Дзікавіцкі

Цяжка дыхаць

Экалягічнае суітасць у Наваполацку па-ранейшаму далёка ад добрай. Вядома, прыціхлі такія гіганты хідыму, як «Нафтан» і «Палімір», але ж валавы выкід усялякае гадасыці ў паветра ўсё адно складае ажно 40 тысячаў тон. Гэта значыць, 380 кг на кожнага наваполачаніна. І калі па «валу» Наваполацак саступіў першынство Магілёву, дык у пераліку на кожнага жыхара «нафтаград» па-ранейшаму наперадзе. Лідэрам заслацца вытворчая аб'яднанне «Нафтан». Каля параўноўваць зь сярэднебеларускім паказыкам, дык у Наваполацку гадасыці на 10% болей.

Андрэй Аляксандрав

Піратай на Дняпры ня будзе

Магілёўскія праваахоўнікі пачалі актыўную барацьбу з піратствам. Праўда, паколькі акіянаў і мораў пад Магілёвам няма, а на Дняпры піратай таксама нідзе ня бачылі, дык міліцыя і КГБ займаліся пошукамі і выкryццем відэа- і аўдыё-

пірататаў. Іх у абласnym цэнтры хапае. Людзі ў пагонах наведалі 3 падпольныя фірмы. Разам арыштавана больш за 100 прадметаў радыё-відэаапаратуры, амаль 16000 аўдыё-, відэакастаў ды кампакт-дыскаў. Як сведчыць вынікі папярэдняга расследавання, сучасныя магілёўскія піраты штодзень выдавалі па 150 відэакастаў і да паўтысячы магнітафонных. Некаторыя кінастужкі ў выкананыні піратоў з'яўляліся раней, чым яны прыходзілі на легальныя рынак. Варта адзначыць, што называюць падпольнымі тыя студыі можна толькі ўмоўна. Пра іх ведаў увесце город, іх паслугамі карысталіся як звычайні месцычы, так і мясцовыя тэлеканалы, адзін зь якіх паказваў сюжэт пра затрыманье.

Сымон Глазіштэйн

Улада пашкадавала вытворцаў

Магілёўскі гарсавет вырашыў зменшыць на дзве трэці падатак на нерухомасць. Гэта вынік амаль што крыку «SOS» нашых вытворцаў. Падаткай прыходзіцца плаціць процому. У выніку перакрываецца ў вытворцы «апошні кісларод». Думкі ўжо не пра развіццё, а пра тое, як выжыць. Невыпадкова, што паводле звес-так афіцыйнай статыстыкі, наяўная матэрыяльная база адпрацавала свой рэсурс ужо на 80%. Прыйходзіцца з жахам спадзівацца, каб што-дзе выпадкова ня выбухнула і не спынілася. Дэпутаты крыкі пачулі і пайшлі наасустроч. Але ж з такімі крыкамі ў эканоміцы лёгка і голас сарваць.

С.Г.

Лісты ў рэдакцыю

Не хачу жыць у Расеі

Мо з пару месяцаў таму быў я ў Менску. У нас, па вёсках, цяпер і гарэлкі добрае не даслаць. Уперад было хоць заціса. А цяпер як і прадаюць нешта, дык лепей у рот ня браць. А бываюць жа розныя нагоды. Во ў мене быў юбілей. Давялося паехаць у Менск. Пайшоў пад завод «Крыштал», у іхнюю краму. Каб ужо пэўну. Гарэлкі я купіў. Ня дзіва. Але дзіва, чаго толькі ні наслухаўся! Дзясятак кабетаў, маладзейшых за мяне, стаялі ў чарзе па тое зельле... клялі чачэнцай. Не пра заробкі свае нішчымныя. Не пра тое, навошта столькі гарэлкі купляюць (каб перапрадаваць даражэй, каб самім выжыць). Не пра тое, што дзеци непрыладжаныя. Не! Ім да Чачэніі справа! Усіх чыста клянучы, аж, здаецца, самі б тых чачэнаў рэзали. Кажу: «Вы, сівяя, падурнелі! Вам што, мяма пра што сваё падумаць?» «А ў нас усё добра. Вайны ж мяма...» Зноў кажу: «А чаго ж вы стаіце зь лісёнкамі? Як нібы пасьля вайны. А чачэнцы за сваё змагаюцца, не за чужое. Што тут пачалося! Далібог думаў, задзялубуць. Ледзь уцёк. Яшчэ і «старым дурнем» назвалі.

Так, я стары. Шмат чаго павячыў. Бачыў і тое, як савецкія войскі паўэропы душылі. Давялося й мне таго «шчасця» паслыцца. Як нашыя войскі ў Вугоршчыну ўвайшлі (я тады служыў), дык і зразумеў, як усё гэта паскучна. Дзякаваць Богу, не давялося ні ў кога страліць. Але ў душы ўсё пераварочалася, як сутыкаўся з тымі вугорцамі вачыма.

Паставілі нас уздоўж аўстрыяцкае мяжы, мо празь якія 200 метраў адзін ад аднаго. Стаялі, мянляліся, цэлы тыдзень глядзелі на Аўстрыю. Хораша там было, прыгожа, усё ахайна. Тут мне цішком мой сябра, Пеця Лунёў (з Ліпецкага ён быў) кажа: «Слухай, што мы тут робім? І куды мы вернемся? Давай туды, наперад. Нам там (кінуў на Аўстрыю) шкоды ня зробяць, а там (паказаў на Ўсход) змарнумем жыццё...» Кажу: «Ты зваряваў. Хаця... твая справа. А ў мене сям'я. Бацькі, браты. Што з-за мяне зь імі будзе?» Пасцінулі руکі, абняліся. Ён ціхеняк зброя паклаў ды ходу, у лагчыну. Мяне пасьля паўгады цягнулі на допыты. «Не, кажу, ня бачыў, ня чуў. Туманок быў. Ды ці за сваімі сачыць мяне туды паставілі?» Нічога я больш пра Пецию ня чуў. А вось пра тое, што сонячні нашых хлапцуў вугорцы пастралялі, чуў. І за што? Дзе той СССР? Дзе цяпер Вугоршчына?

Палегла багата савецкіх жаўнерай па сівеце. Каля на сваёй зямлі, дык зразумець можна. А навошта ж было гінучы, забіваючы чужых людзей, у чужых краёх? Цяпер расейцы вяюць ужо ў Чачэні. Чаго ім там? Забіваюць, забіваюць, забіваюць. І мацяркі ў Расеі па сваіх сіночках плачуть. А ў многіх і маглак мяма...

Я не хачу, каб мае ўнучкі жылі ў Расеі! Не хачу, каб, барані Бог, давялося мене ці каму

Фота Анатоля Кленчука

СУСТРЭЧЫ АГРАРЫЯЎ

Уявіце, падышоў да вас чалавек і кажа: «Яблыкі салодкія знайшоў, але высака вісяць. Падсадзіце мяне. Што нарву, папалам падзелім». Аж тут і другі: «Давай я табе на каракаў зульезу і пойдзем яблыкі шукаць». З катормы хуткі дамовіцца?

Гэты, так бы мовіць, аграрны прыклад таму згадаўся, што сельская гаспадарка ня тое каб выключнай мудрасцю патрабуе, а праста глупства не вытрымлівае. Таму той, хто гаспадар бедны, але працавіты, у спраўнайшага імкненіца лепшае пераймаць. Сваёй галавой падумаўшы, канечне.

А думаць ёсьць пра што. Тысячы людзей едуць праз мяжу: тутэйшыя — у Польшчу, тамтэйшыя — сюды. Едуць, у вокны пазіраюць. Зьдзіўляюцца. Усё вакол гэткае ў нас аднолькавае, а жывем па-рознаму. Некаторыя нават лічаць, што павінны жыць

аднолькава добра і яшчэ лепей.

Вось гэткія і сабраліся шостага сакавіка ў памяшканыні польскага кансулату ў Берасьці на рабочую сустрэчу ініцыятывай групы Беларуска-Польскага Сходу дзеля супрацоўніцтва ў сельскай гаспадарцы.

Уступінае слова сказаў амбасадар Польшчы спадар Марыуш Машкевіч. Ён каротка акрэсліў, што сельская гаспадарка ня тое каб выключнай мудрасцю патрабуе, а праста глупства не вытрымлівае. Таму той, хто гаспадар бедны, але працавіты, у спраўнайшага імкненіца лепшае пераймаць. Сваёй галавой падумаўшы, канечне.

Дамовіліся пра плян падрыхтотворкі Беларуска-Польскага Сходу і ягоную праграму. Галоўныя праекты будуць звязаныя з вытворчасцю, перапрацоўкай, упакоўкай сельскагаспадарчай прадукцыі, а таксама з навучаннем беларускай моладзі сялянскай справе ў сучасных гаспадарках Польшчы, на малых вясковых прадпрыемствах: млынах, мясар-

нях, халадзільніках і да т.п.

Будзе разглядацца і тое, што звязана зь іншым магчымым вясковым бізнесам, напрыклад, з агратурызмам, экалёгіяй, стварэннем базаў звязкаў.

Буйныя адміністратары і гаспадарнікі Берасьцейшчыны, прысутныя на сходзе, паабязцялі вырашыць ладную частку арганізацыйных праблемаў. Сярод прадстаўнікоў польскага боку ўрэзвалі стваральнай энэргіяй сп. Рышард Ястжэмбскі, кіраўнік гміннай рады з Клодзку, які зрабіў з сельсавету, па нашых мерках, нешта накшталт Швэціцкага, і сп. Тадэвуш Лазоўскі, павятовы староста з Белай Падляскай. Менавіта гэты павет (ягоны герб Пагоня ўпрыгожвае старастаў пінажак) прыме ў траўні другі сход ініцыятывай групы, каб зьвесці разам усё прапановы, што зьявіцца на той час. У тым ліку і

вашыя прапановы, шаноўныя чытачы.

А ў ліпені Берасьце зноў зрабіцца месцам сустрэчы сялянай і дзеячоў аграбізнесу дзяўлюючых суседніх краінаў, што маюць супольныя гістарычныя лёс. Яны сустрэнутьца, каб дамовіцца пра новыя способы зарабіцца разам пабоўлі грошай. Як гэта ні крӯдна для ідэалістаў...

Міхал Залескі

P.S. Паколькі ўся краіна ў чаканыні другой сэрыі «Саларысу» пазнаёмілася 07.04.2000 з афіцыйнымі аграрнымі «навацыямі», прашу асабліва ўражаных не дысалаць у рэдакцыю развагаў наkont выратавання вёскі шляхам узбуйнення (аб'яднання, зльвіця, інкарпарацыя, транскулюкацыя і г.д.) калгасаў, маніпуляцыяў са станкамі, што друкуюць гроши, а таксама пагрозам адарвальнікамі галовы крываціцеляў выдры і парушальнікамі тэхналёгіі вытворчасці, бо аўтары тых плённых ідэяў можна на нас пакрыўдзіцца.

Наша Ніва [15] 10.04.2000

зь беларусаў плацакъ па нашых дзяцёх! Каб і вам, цеткі зь лісёнкамі, што на той гарэлцы прырабляе ё і я бачыце прычынаў свае бядоты, не давялося па сынох плацакъ! Бо ў Рәсей ўсё марнае, нат жыць чалавече.

Васлаў Пятровіч, Солы

За беларускую аўтакефальную царкву

У адным зь лістападаўскіх нумароў «Нашай Нівы» гаварылася пра барацьбу айца Івана (Спасюка) з пасёлку Пагранічны Берастаўскага раёна за стварэнне приходу Беларускай аўтакефальнай царквы. Там жа казалася, што прыходы, якія ня хочуць падпрадкоўвацца Маскве і дзе набажэнствы вядуцца ў беларускай мове, існуюць і ў іншых месцах. Мяне, у прыватнасці, цікавіць, дзе ў Менску ёсьць такія прыходы. Во ў жыцьці бываюць моманты, калі даводзіцца зьяўртаца да царквы, і многім, хто жыве ў Беларусі, хочаца, каб гэтая царква не была прамаскоўскай.

Афіцыйная праваслаўная царква, падтрымліваючы цяпешашні рэжым у Беларусі, падрывае свой аўтарытэт. А калі ўлічыць, што за розныя царкоўныя паслугі бяруцца немалыя гроши, частку якіх Беларускі экзархат адпраўляе ў Москву, дык няма сэнсу падтрымліваць такую царкву і матэрыйальная. Таму і ўлады супраць стварэння Беларускай аўтакефальнай праваслаўной царквы, бо іны ў такім выпадку губляюць:

1) рычагі духоўнага ўздзеяння на чалавека.

2) кропніцы паступлення немалых грашовых сродкаў.

З павагай

Сырамалот Аляксандар, Менск

Твар настаўніцы стаў невясёлы

Я вучуся ў 8-м гуманітарным класе 37-й школы (1 ліцэй). У нас вельмі добрая настаўніца беларускай мовы і літаратуры. Аднак тое, што адбываецца ў нашай школе, вельмі надакучыла нашай настаўніцы. Надта часта ў нас дыскатаекі, розныя мерапрыемствы, лекцыі пра прафесіі і чалавека; у школу прыижджаете міністэрства, а заняткі ў гэтых час прападаюць. Ды яшчэ вучні (калісці і я) ня ў час здаюць на праверку сышткі ці творчыя працы, верши на памяць. Дзеля нас яна ладзіць дадатковыя заняткі па мове, а мы ёй не заўсёдыробім добра. А вось раз будзе алімпіяды, на канікулах. І школа нават не спыталася ў яе, ці зможа яна быць там судзьдзей, ці няма ў яе лішніх проблем, ці, можа, яна хоча дома адпачыць ад вялікай працы — а проста кажуць, што трэба, трэба ёй ехаць.

На занятках твар у яе стаў не вясёлы, як было раней, зараз у яе нямая настрою так дасканала тлумачыць новыя тэммы, змяніліся яе адносіны і да нас, і да школьнікаў. А мяне вельмі хвалю ўсё гэта. А калі застанемся без настаўніка? Што тады... Я лічы, што так добра, цікава, падрабязна ды з іроніяй ніхто ня здолее нас вучыць.

С.П., Віцебск

БНФ СТВАРАЕ ШЫРОКУЮ КААЛІЦЮ

Выглядае, што дэклерацыі Вінцука Вячоркі на леташнім з'ездзе БНФ пра захаванье лідэрства Фронту і шырокую кааліцыю з іншымі грамадзкімі сіламі ажыццяўляюцца ў реалнасці. Пра гэта ў мінулую суботу на Сойме БНФ гаварыў намеснік

старшыні Фронту з Магілёва Анатоль Фёдараў. Маўляў, фронтавуць мусіць шчыльна кантактаваць з партыямі, прафсаюзамі, грамадзкімі арганізацыямі, не залежней прэсай — тымі, хто стаіць на прынцыпах незалежнасці Беларусі. Варты нагадаць, што менавіта цурань-

не такога партнэрства, асабліва з прэсай, прывяло ў свой час да пэўнай ізалаціі Фронту і, урэшце, да расколу гэтае арганізацыі на леташнім з'ездзе.

Як вынікае з дакладу Фёдараў, кааліцыя патрэбная БНФ для фармаванья новых рэгіянальных камандаў з людзей,

С.П.

ПАСЬЛЯ 10 ДЗЁН ТУРМЫ СІЎЧЫК ВЫЙШАЙ НА ВОЛЮ

Пасьля дзесяцідзённай «адсідкі» ў спэцпрыёмніку размежавальнику на вул. Акрэсціна ў Менску вярнуўся намеснік старшыні БНФ Вячаслаў Сіўчык.

Сп. Сіўчык быў затрыманы крымінальным вышукам 28 сакавіка недалёка ад памяшкання ўправы Сойму БНФ. Затрыманье адбылося ў 14.45, пасьля чаго Сіўчыка адвезылі ў Савецкі РАУС Менску і толькі праз 28 гадзінаў перавезылі ў будынак Савецкага райсуду. Там вынеслі прысуд: 10 сутак зняволеньня за «арганізацыю несанкцыяванага шэсця» 25 сакавіка, у Дзень Волі.

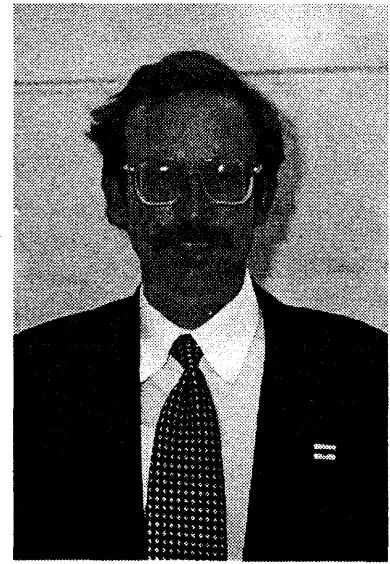
За гэтыя 10 сутак Вячаслаў Сіўчык паспел ѿзмяніць ажно 5 камэр. Як сведчыць сам сп. Сіўчык, там былі і людзі з адкрытай формай сухотаў. Чап'вёраты сутак намеснік старшыні БНФ праседзеў у камеры, дзе была выбітая шыба (на вуліцы было холадна і ўшоў снег). У апошнюю ноч Сіўчыка кінулі ў камеру, дзе, як ужо было вядома, раніцай мусілі правесці дэзінсэкцыю. У 12 гадзінаў наступнага дня (7 красавіка) яе прадэзінсектавалі — атрутуту разылі на падлогу, нары, съены, прычым затрыманых з камэры ня вывелі (толькі аднойчы перавялі на 30 хвілінаў у іншую камеру, дзе было неатручанае па-

ветра). Сіўчыка трывалі ў «прадэзінсектаванай» камеры да самага вызваленя, 5-ці гадзінаў раніцы 8 красавіка.

«Я перакананы, што ўсё гэта рабілася съядома, — кажа Вячаслаў Сіўчык, — рэжым імкнецца ўсяляк прынізіць і запалахаць людзей. Але праз гэта відно, наколькі моцна сама ўлада знаходзіцца ў страху».

Раніцай 8 красавіка на выхадзе са спэцпрыёмніку Сіўчыка сустракала пяць машынай з сябрамі й аднадумцамі — гэта моцна ўразіла пэрсанал «Акрэсціна».

Прэсавая служба БНФ «Адраджэнне» і Партыі БНФ

Дзень мовы

АД ПЕРАМОГІ ДА ПЕРАМОГІ

У нашым дзівлюхмойным грамадзстве чалавек або расейскамоўны або беларускамоўны — часам з рознай ступенню агрэсіўнасці ставіцца да іншых мов. Натуральна, што першых болей, і беларускамоўным даводзіцца прыкладаць намаганні, каб абараніць сваю моўную прастору.

...Сыледчы працягатуры вядзе допыт съведкі. Съведка — я. Папярэджваю, што карыстаюся беларускай мовай і таму між намі могуць быць непаралізованы. «Я знаю беларускій язык, — самаўпэўнена заяўляе съледчы, — но протокол будзе вести на руском».

Пачынае са звычайнай анкеты: прозвішча, адрес... Урэшце даходзім да нетрадыцыйнага:

— В какой общественной организации состоите?

— ТЕМ.

— Какую должность занимаете?

— Старшыня раённой арганізацыі.

Задумваецца. Потым піша:

«старшина областной организациі». Такім чынам, мне прызначылі воінскае званнне. Падумаў: а хто ж тады мой намеснік — дакан філфаку? Нібыта «сержант»?

Допыт заканчуецца. «Подпишите протокол». Не чытаючы, пішу ў канцы аркуша: «Слову, занесеных у пратакол, я не казаў. Якосьць перакладу выклікае месцінні. Дакладнасць выказанах мною съцверджанніяў не гарантуецца. Можна лічыць, што з дадзеным тэкстам я незнаёмы».

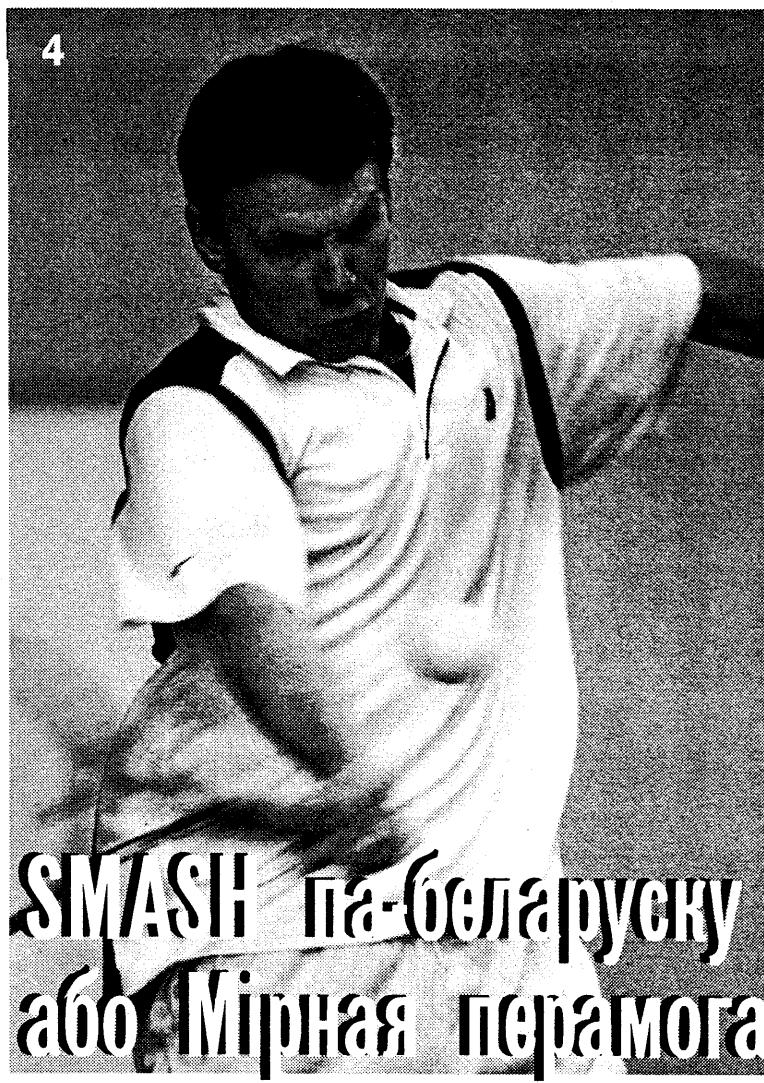
Сыледчы пахмурна перачытвае прыпіску і з пакрыўданым выглядам адкладае яе ўбок. Яму шкада дзівлюх гадзінаў дарэмна страчанага часу. Яго крыўда скіравана не на сваю неадукаванасць, а на маё «позёрство». Гучыць падкрэслена халоднае: «Вы свободны! Апошнія слова чешаць маю душу: ад гэтага чалавека я свободны, а вось ён ад мяне — не. Некалі ён змушаны будзе засвоіць мову. Вялікая перамога выбудзіваецца з маленъкіх».

...Сход акцыянераў універма-

гі мае на гэта аднолькава права і аднолькава паважліва трэба стаўіцца да кожнага. Таму і інфармацыю трэба даваць для адных у расейскамоўнай прэсе, для других — у беларускамоўнай. А беларуская газета ў Магілёве адна — «Тыднёвік Магілёўскі». Прапанаваць даваць інфармацыю і туды».

Вядучая зьбягнётэжаная. Яна разумее, што даваць аб'явы ў беларускую (а значыць, апазыційную, «бэнэфаўскую») прэсу азначае падтрымліваць гэту прэсу, што для напалову дзяржаўнай установы аніяк немагчыма. Яна хоча запратэставаць, але раптам адчувае прыхільнасць заўжды да тайкі прапановы. Гучыць рэплікі ў падтрымку. Людзі стамліся за сядзіцца, ня хочуць аблікар'юваць, прапануюць перайсці да галасавання. Вядучая ня хоча скандализаваць яе асяродзьдзі сваіх акцыянераў і... мабыць, нечакана для сябе прапануе падтрымліваць прапанову. Яна праходзіць аднагалосна. Яшчэ адна маленькая перамога ў скаронку вялікай.

М.Булавацкі

Фота: REX-ПроМедиа

Год назад у Паўднёва-Африканскую Рэспубліку прыехалі памахаць ракеткамі беларускія тэністы. Ну, ціпа, Кубак Дэвіса. За выхад у элиту! Перамагаць ехалі. Але Ўайн Фэрэйра ды кампанія паставілі беларусаў на месца, выйграўшы матч 4:1. На ўсіх год нашыя вялікія майстры яшчэ большай ракеткі забыліся на гэтыя суперпрэстыжныя камандныя спаборніцтвы.

Але мінула восень, за ёй зіма, ды наступіла вясна. Імкліва наўбяжайшы час другой спробы залезыці ў Сусветную лігу Кубку Дэвіса, дзе гуляюць супергранды нашай плянэты. Дзеля гэтага беларусам траба было перагуляць дома ПАРцы ды пасылья прайсыці праз кваліфікацыйную группу. Адным словам, настала пара браць рэванш ды крохыць наперад. За колькі дзён перад матчам прышла прыемная навіна, што ў Менск не прыеzdзе лідэр каманды Ўайн Фэрэйра, які мякка паслаў сваю зборную, спаслаўшыся на сямейных абставіні. Гэткім чынам, мы атрымалі суперніка, якому маглі закалапіць «эйсаў» ды «смешаў» роўна столькі, колькі патрабавалася дзеля перамогі...

...Жорстка аблямаліся сотні паспалітых аматараў тэнісу, якія думалі пабачыць жыўцом матч Кубку Дэвіса паміж беларускай зборнай ды камандай Паўднёва-Африканской Рэспублікі. «Аша-

Богусь Біятляненак

радыё на слых беларуса

НАША РУСЬ, ЭМАНЮЭЛЬ і АДАМ ГЛЁБУС

Зразумела, што ўсе хібы ѹзаганы дзяржаўнага беларускага радыё можна валіць на агульную запалітызованасць СМИ. Але што казаць пра тых людзей, якія штодня, выношаючы ідэялагичную замову рэжыму, выносяць у эфір несуразную плюгату?

Прыкаваны да радыёкропкі, за час трансляцыйні праграмаў БР міжволі траціш часавую прывязку да гісторычнай эпохі. Згадкі пра нейкую «нашую Русь» ды традыцыі «нас-рускіх» складаюць цэлую систэму і пералазяць з передачы ў передачу. Канечно, вядучыя ѹзыхтары часцяком гавораць па-беларуску. Аднак для мастацкай ілюстрацыі якой-небудзь думкі аб «вечнасці ѹзленасці» цытуюць заўсёды расейскіх паэтаў, пра якіх нават

многія абазнаныя людзі ня чулі. Гэткія маніпуляцыі падспудна выкружылі беларушчыну з кантэксту развагаў аб «узынёслых матэрыях».

Няўжо гэта съядомы выбар і, прамаўляючы тое, што яны прамаўляюць у мікрофон, яны выказываюць сваю асабістую думку? Ці разумеюць яны ўласную другасніцу, заслоненасць собскага «я» ідэялагічным хлудам? Верагодна, што вялікую ролю тут граюць страхі, якія змушаюць ладную частку радыянай грамады да калябарацыі. Сам не без заганы (нашу на кукардзе на свой герб), мушу сказаць, што акурат страх затыкае рот і прывучае да канфармізму. Але ж гэта ѹзармейскіх умовах. Відаць, для нашых радынікаў даўно настала ваеннае

становішча, ад якога німа спасу ні им, ні «нашай Русі».

Іншым разам, праўда, і на БР, як на туу дзеўку з прымайкі, бывае грэх, калі ў эфір трапляюць імёны людзей з нашай Беларусі, а ня «нашай Русі». Неяк адна жанчына, тэлефануючы на адну музычную праграму, прыгадала Андрэя Мельнікава. Гаварыла паслесікую, але выказала захапленне не творчасцю беларускага барда. Людзі здатныя захапляцца беларушчынай. Але для гэтай беларушчыны на БР дзіверы пазамыканаі. Залезыці можна адно праз фортуку ці вэнтыляцыйную шахту.

Гэткім чынам аднаго разу геюю развагаў якісці «шляхетнае спадарыні» стаі ведамы плясніяр Адам Глёбус. Щётачка аж зах-

лісталася ў ацэнках «Новага Дамавікамэрону». Казала пра «эмроны сьвет» Глёбуса, які «населены прывідамі і зданнямі», што надзеленыя плоцьцю, і плоцьцю агрэсіўнай. Не ўнікнула яна і традыцыйнай савецкай докмы пра «цнатлівасць беларускай літаратуры». Ясна, што пра аўтарскае права ўспрымаць навакольныя звязы ў завостраным выглядзе не ішлося. Вось жа і магчы, спадарства, ці такі ўжо далёкі дзядзька Адам са сваім «эмроным сьветам» ад адлюстравання рэаліяў сёньняшній Рэспублікі Беларусі, якая чыста гмізіць паталёгіямі, што, між іншага, патрапляюць ў радыёэфір.

Чаго толькі вартыя ўсе гэтыя «курлы-курлы» радыё-пташак, якія мядовымі тырадамі расьця-

каюцца па розьверці героя нашага ўрэмені. Зусім нецнатліва выглядаюць сцэны, калі дарослыя мужыкі дазваляюць сябе «трахаць» рабхмана, паслухмяніа, што самае цікавае, публічна, а БР тыражує сюжэты пра гэта. Радыё з дня ў дзень патарыае пра маральнасць і прыстойнасць «нас-рускіх». Ды пры ўсім гэтым хвальшаваным маралізтарстве, што выдае жаданае за ўяўнае, у віншавальнай старонцы праграмы «Ўабедзены пералынак» віншаванні пэнсіянэрам і вэтэрнам гучыць на тле цудоўнай мэлёды з добра знанай колькім апошнім пакаленінем парнушкі «Эманюэль». А вы кажаце пра «пачварнага Глёбуса», не скаваўшы як съед свае хвасты і рожкі.

Скірай Бальдахімаў

ЛЮСТРА ДЗЁН

дзе варта быць

N.R.M. на «разагрэў»

11 красавіка ў менскім Палацы спорту ладзіцца міжнародная музычная акцыя «Музыкі съвету за мір на Зямлі». Вось пералік гуртоў-змагароў за мір: «Алиса», «Агата Кристи», Гарык Сукачоў ды «Неприкасаемые», а таксама «Tequillajazz». У гэту кампанію нейкім не зусім зразумелым чынам «затусавалася» і N.R.M. Для «разагрэў» ці што? Пачатак а 19-й гадзіні.

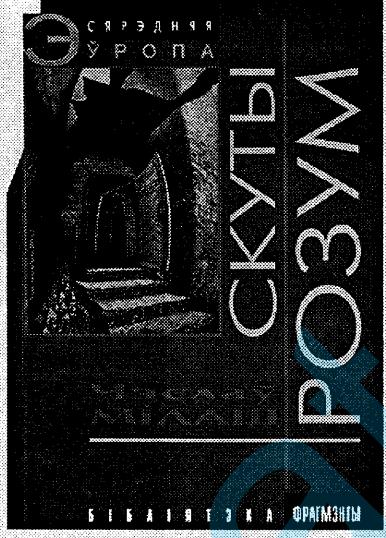
«Бабілён» з Маладэчна

Між іншым, Менскі абласны тэатар знаходзіцца зусім ня ў Менску, а ў Маладэчне. Што праўда, 12 красавіка ягоныя акторы сапраўды будуть у сталіцы, каб паказаць менчукам фантасмагарычную камэдыю «Бабілён» паводле п'есы Аляксея Дудара. Рэжысэр спектаклю — кіраўнік маладэчанцаў Мікалай Мацкевіч.

Польскі кінаклуб

Польскі Інстытут распачынае паказ польскіх кінафільмаў, якія працягненіца ажно да чэрвяня. Ужо ў панядзелак 10 красавіка ў памяшканні філфаку БДУ (аўдыторыя 113) а сёмай вечара пакажуць фільм «Дзённікі», які адшукалі ў труне» (1995 год, рэжысэр Ян Кідава-Блоньскі). Гэта трагікамэдыя з польскай гісторыі ад 1939 году да нашых дзён. Сын проціпастаўляе сябе бацьку, які, бы пальчаткі, зъмінія свае погляды — ён быў і съявітаром, і салдатам вэрмахту, афіцэрам НКВД, партыйным босам, дысыдэнтам ды, нарэшті,

зрабіўся буйным прымыслоўцам. Наступны фільм пакажуць праз тыдзень, 17 красавіка ў памяшканні пэдагагічнага ўніверсітэту (аўдыторыя 571) у 18.30. Гэта будзе «Кахай ды рабі, што жадаеш» (1999, рэжысэр Робэрт Глінскі). Показка пра шоў-бізнес па-польску. Фільмы ідуць без перакладу.

Скучы розум

Беларускі калегіюм ужо паспей набыць рэпутацыю месца, дзе адбываюцца прэзентацыі самых найноўшых выданняў. На гэтым тыдні 11 красавіка там прэзентуюць кнігу Чэслава Мілаша «Скучы розум» — яшчэ адно выданне сэрыі «Бібліятэка Фрагменты».

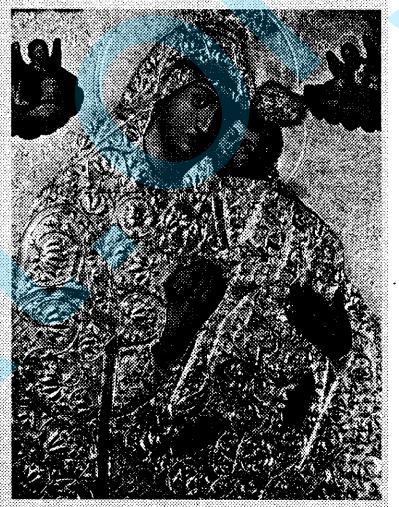
Беларускі акадэмік

На гэтым тыдні распачынае працу трохдзённая канферэнцыя, прысьвечаная стагодзіню з дня нараджэння акадэміка Гаўрылы Іванавіча Га-

рэцкага. 10 красавіка — канферэнцыя ў галоўнай канферэнц-залі прэзыдіуму Акадэміі навук. А 15 гадзінне ўдзельнікі наведаюць маўзелі знанага беларускага акаадэміка. 11 ды 12 красавіка ў канферэнц-залі Інстытуту геаграфічных навук (вул. акаадэміка Купрэвіча, 7) чытаюць навуковыя даклады пра дзеянасць Гаўрылы Гарэцкага ды пра геалягічныя звязы, якія ён вывучаў.

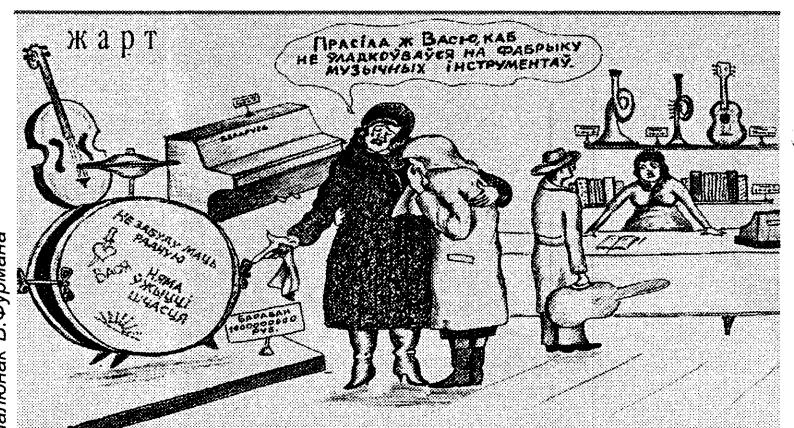
Алесь Кудрыцкі

Святыя быццам жывыя

Мастацкі музэй да 24 красавіка ў мурох на вуліцы Леніна, 20 рэпразэнтуе ўнікальную калекцыю беларускіх аброзоў і твораў дэкаратыўна-ўжытковага мастацтва «Іканапіс Беларусі 15-18 стагодзіняў». Шэдэўры ўзятыя з фондаў Мастацкага музею, дзе яны праляжалі доўгія гады, а пабачыць іх можна адно на рэпрадукцыях з альбому Надзеі Высоцкай «Іканапіс Беларусі». На выставе ствараецца ўражанье, быццам усе святыя жывыя ў вось-вось сыйдунь на зямлю.

Віктар Мухін

Малюнак Фурмана

Вось мы прыйшлі ў рэстаран «Макдональдз». Паселі за плястыкавыя сталы. Замовілі ніттанную каву. Ёсьць час паравязаць.

У кожным горадзе съвету знаўцы прызначаюць спатканье ля «Макдональду». Бо ў кожным ён ёсьць. Меню — адноўка вакае. Дабл — вольны. Колер — чырвона-жоўты.

Хаця — на тым жа заходзе для многіх ён дарагаваты.

«Макдо» не адзіны ў гэтай сваёй «глябальнай» надакучлівасці. Напрыклад, па ўсёй Еўропе праста на съценках вісіць мапы месцаў з чырвонаю значка «Q» у куце — гэта «Quick», яшчэ адно заўсёднае месца сустрэчаў. Але ж менавіта клёўну Рону давялося паспытаць дзе агрэсіўнай, дзе імпульсіўнай — нянявісьці з боку групоўкі, што распаўсюдзілася, як і сам рэстаран, па ўсім съвеце, называўшыся «Анты-Мак рух». А пачыналася ўсё такім чынам.

У пачатку 70-х у Лёндане, вядомым нетрадыцыйнымі сродкамі барацьбы грамадzkіх актыўістаў, утварылася групоўка з назоў «London Greenpeace», якая, дарэчы, да сусветнага «Грынпісу» ніякага дачыненія ня мела. Акрамя ўдзелу ў такіх традыцыйных ангельскіх забавах, як шахцёрскія страйкі ды барацьба супраць пабудовы новых аўтамагістралей, маладыя ўдзельнікі групоўкі вызначаліся асабліва ногатыўным стаўленнем да ўсяго, што ў іх разуменыні атасамлялася з «манапалістычнымі» ды «карпаратыўнымі» ладамі жыцця. «Макдональдз», гэткі своеасаблівы монстар сусветнае ўніфікацыі, чымысці асабліва не задаволіў іх, і ў 1985 годзе групоўка абвясціла першы міжнародны «Анты-Мак» дзень — 16 кастрычніка, у міжнародны ААНаўскі «Дзень Ежы». Ужо ў 1986-м годзе ўлётка на шасыці старонках «Што ня так з Макдональдзам, альбо Ўсё тое, чаго яны ня хочуць, каб вони ведалі» распаўсюджвалася ў ялікай колькасці перад

АНТЫ-МАКДОНАЛЬДЗ

шматлікімі ангельскімі Мак-рэстаранамі. Да пары ўсё было ціха, толькі вегетарыянскі карапраты «Veggies» з Нотынгему атрымаў па шапцы за тое, што прапанаваў анты-Мак улётку сваім кліентам. Але працэс пайшоў. У 1989-м годзе «Макдональдз» распаўсюдзіў сваю «анты-улётку» McFact, у якой аспречваў пастуляты лёнданскага групоўкі.

А потым прыйшоў час і больш сур'ёзных «разборак». Зважаючы на тое, што хвала анты-Макаўскіх выступаў толькі ўзрастает, карпарацыя вырашила прыцягнуць сваіх крытыкаў да судовага адказнасці. А калі выявілася, што актыўісты «Лёнданскага грынпісу» з-за сваіх анархічных звычак нідзе гэтую суполку не реэгістравалі, прыйшлося прыватную інфармацыю пра ўдзельнікаў здабываць з дапамогаю прыватных дэктываваў-«шпіёнаў» ды сувязяў ахоўнае службы кампаніі з паліцыяй Лёндану. Так ці інакш, але неўзабаве былі выкрытыя пяцёра з актыўістаў анты-Макаўскай кампаніі — ім прапанавана было публічна напрасіць пррабачэння ў дзядзьку Рона, альбо — быць прыцягнутымі да судовага працэсу з абвінавачваннем у паклопе. Дэйв Морыс, лёнданскі паштальён, ды садоўніца Хелен Сціл адмовіліся ад прапановы. Пачаўся самы доўгі ў гісторыі Вялікабрытаніі судовы працэс, які ў навінах 4-га каналу брытанскага тэлевізіі называлі «найбуйнейшаю карпаратыўную PR-катастрофу ў гісторыі». Праз два з паловай гады ад яго пачатку, у лютым 1996-га, судзьдзя Бэлз зачытаў канчатковы вердикт — калі судове залі яго чакалі прастаўнікі больш як 50-ці мясцовых ды сусветных мас-

мэдыяў. Працэс, які абаронцы вялі з 35000 сабраных грамадкасцю фунтаў ды аднакатам-добрахвотнікам супраць каманды выдатных юрыстаў ад карпарацыі (Макдональдз выдаткаў суму, большую на пару пададкаў), скончыўся палавінчытым прысудам. Было съцверджана, што зъмешчаныя ва ўлётцы абвінавачваныні супраць кампаніі — эксплюатацыя дзяцей дзеля рэкламы, рызыка для самых заўзятых аматараў «мак-ежы» і анты-трэйд-юніёнскай палітыка — маюць грунт. Аднак адказнасць «Макдональдза» за вынішчэнне трапічных лясоў, распаўсюджаныя хваробаў сэрца, раку ды кепскія ўмоўы працы не была даказаная. У выніку абаронцы мусілі выплаціць кампаніі 60 000 фунтаў — палову ад іскава сумы.

Праз два дні Дэйв і Хелен, а поруч з імі актыўісты ня толькі ў Брытаніі, але й па ўсім съвеце, распаўсюдзілі перад дзівярыма

рэстаранаў больш за паўмільёна ўлётак. Справа працягнулася дык толькі набыла размах — вэб-сайт Mcspotlight.org, створаны ўдзельнікамі працэсу, толькі ў першы месяц наведала калі мільёну чалавек, з іх 2700 — з карпаратыўных кампутараў фірмы «Макдональдз». На сёняшні дзень колькасць анты-Мак улётак, распаўсюджаных па ўсім съвеце, магчыма, перавышае колькасць гамбургероў чы зызбургераў, зъедзеных ва ўсіх рэстаранах «Макдональдз» за ўсю ягоную гісторыю.

Адно з абвінавачваньняў, ва ўсялякім разе, з тых, што зъмешчаныя ў клясычнай «анты-макаўскай» улётцы — эксплюатацыя дзяцей — можна прад'явіць і стваральнікам рэкламы вялікага «M» у Беларусі. Першая хвала наведнікаў, якія ўзьнікла пасля адкрыцця менскіх рэстаранаў, патрохуышыла, ды — з часам — ледзь не да нуля — надта дарагі сталі бігмакі для дэйнага перакусону. Добра, што

ў каморы рэкламных стратэгаў ад «МакДо» знайшлася гармата буйнога калібра — калекцыя цацак пад адзін з варыянтаў комплекса ежы «Гэпі Мілз». Даеці, наглядзеўшыся тэлебачаныя, даводзяць да жаху матак і бацькоў, бо несупынна енчыца дык патрабуюць адпачынку ў гасцініцы Рона. «Гэпі Мілз», прычым, яны прынцыпова не ядуць — куды больш вабяць танныя дык блазнаватыя цацакі.

Але — якая ж альтэрнатыва? Можна ў сувязі з гэтым зазірнуць у сонечную Італію, дзе шмат гадоў ужо існуе таварыства аматараў «Павольнае ежы», колькасць супольнікаў якога па ўсім съвеце перавышае 65 тысяч. Стварыў яго Карла Пэтрыні, які свае лівацкія ідеалы абавяшчаў яшчэ на пачатку 70-х з пірацкае радыёстанцыі ў П'емоніце. «Я зразумеў, — кажа Карла, — што той, хто пакутуе ад няшчасці іншых, прыносіць болей шкоды для чалавецтва, чым той, хто праства жыве з асалодаю». Таму першы прынцып таварыства — трэба есьці. Другі — трэба есьці добра. Назва таварыства гаворыць сама за сябе. «Мы на супраць Макдональдзу, — съцвярджае Пэтрыні, — мы супраць абмежаванага погляду на такі значны кавалак жыцця, як тое, чым мы харчуемся. Няхай кожны даведаецца, пакаштуе і абярэ сам». На вялікім фэстывалі ежы «Salone del gusto», які таварыства (сам італьянскі прэм'ер Масіма Д'Алема зьяўляецца ягоным супольнікам) праводзіла на пірацкагу пляці дзён у Турыне, можна было пакаштаваць творчасць — менавіта творчасць — кулинараў з усяго съвету, ды, найперш — адчучы смак нацыянальных традыцый у сувязі. А іх, на меркаванье ўдзельнікаў «Павольнае ежы», траба захоўваць, як тых птушак і зывяроў, што зынкаюць з паверхні плянэты Зямля. Вытворцам унікальнага сыру, тэхналагія якога захавалася, мо, у двух-трох горных вёсачках Францыі ці Швейцарыі, не зъмініўшыся праз стагодзьдзі — на вытрываць у канкурэнцыі з «хуткаежнімі». Але гэта — самая культура, традыцыя, са зынкненнем якое чалавецтва сапраўдна зъяднанне. Таму з клопату вяслага дык дзвівакавата га Карла, які, зъдзейсніўшы сваю мару, стаў адным з самых удалых ды найпапулярнейшых жыхароў Італіі, варта трохі і павучыцца.

Міхась Шупенка

DZIADY

Два тамы дзвівюмоўнага выдання «Дзядоў» Адама Міцкевіча ў перакладзе С.Мінскевіча.

Пра набыццё можна даведацца праз тэлефон (017) 227 78 92

19 красавіка (серада) у канцэртнай залі «Менск» адбудзеца презентация альбому «ВОЛННЫЕ ТАНЦЫ: НОВАЯ АЛЬТЕРНАТИВА»

з ўдзелам беларускіх гуртоў «NRM», «Нейродюбель», «Крама», «Крыві», «Палац», «Уліс», «Тройца», «Новае Неба», «Ляўоны» і гасціць з Беластоку (Польшча) — гурт «R.F.BRAHA».

Пачатак а 19-й.

Праход журналісту па папрэчнай акредытациі.
Дадатковая інформація праз тэл.: (017) 227-51-09

Прыгоды Віні-Пуха

«Жыццё ў камені», «Балто», «Аліса ў краіне цудаў», «Прыгажуня ў сонным лесе» — мультыплікацыйныя фільмы, дубляваныя па-беларуску акторамі вядучых менскіх тэатраў.

«АЗБУКА ДЛЯ МАЛЕНЬКІХ», «ЕХАЎ КА-ЗАЧІНІК БАЙ», «ЦІК-ТАК ХОДЗІКІ», «БЕЛАРУСКІЯ НАРОДНЫЯ КАЗКІ», «СТОЙКІ АЛАВЯННЫ САЛДАЦІК + КАЛІФ-БУСЕЛ» — аўдыёкасэты з запісамі казак, калыханак, песьні для маленьких беларусаў.

Цяпер і ў Віцебску:
вул. Гоголя 14, крама «Сучаснік»
Кошт відэакасэты — 2 000 руб.,
кошт аўдыёкасэты — 600 руб.
Звяртайтесь на тэл.: 8 (017) 228-45-88.

Касэты можна замовіць, пералічыўшы грошы звычайнім паштовым пераказам на раҳунак ЗАТ «Сотвар» р/р 301200000195 ф-л №506 ОАО СБ «Беларусбанк», г.Мінск код 809. У графе «Для пісмовага паведамлення» напишце, якую касэту вы замаўляце.

БЕЛАРУСКАЯ СЛУЖБА РАДЫЁ СВАБОДА

Новыя хвалі ад 26 сакавіка 2000 году

ЧАС	kHz	ХВАЛІ	ЧАС	kHz	ХВАЛІ
18:00 - 19:30	7295, 9610 11725 15565	41 31 25 19	22:00- 23:30	6105 9535,9750 11865	49 31 25
			06:00 - 07:00	6065, 7295 9635, 9750	49 41 31

Сярэднія хвалі — 576 і 612 kHz
Адрас: 220005 Менск —5, п/с 111; Vinohradskaya 1, Praha 110 00 CZ
Інтэрнэт: WWW.SVABODA.ORG

НАСТРОЙЦЕСЯ НА «СВАБОДУ»!

ЯК АДНАВІЦЬ СТРАЧАНЫ СТАТАК?

**На пытаньні «Наша Ніва» адказвае
ўласны карэспандэнт газэты
«Крестьянские ведомости» па Беларусі й
Літве, Анатоль Гуляеў.**

«НН»: Ці сапраўды ў краіне скарачаецца колькасць быдла, якое напроты мрэз галадухі?..

А. Г.: Зъмяншэнне пагалоўя відавочнае. Большасць гаспадарак, напрыклад, Віцебскай вобласці нарыхтавала кармоў менш за палову ад патрэбнага аб'ёму. Вось і рабіце высновы.

«НН»: Няўжо кіраўніцтва гэлага не прадбачыла?

А. Г.: Натуральная, пра гэта ведалі кіраўнікі гаспадарак. На той жа Віцебшчыне ўзімку каслі чарот на лёдзе, каб хоць нечым набіць трывухі каровам. Рэч у тым, што каб забіць жывёлу, трэба складаць дзясяткі актаў і прасіць дазволу асабісту ў старшыні райвыканкаму. Каб жывёліне не пакутаваць з галадухі і пайсьці пад нож, патрэбна разшынне ледзівня саме высокое інстанцыі. Тым ня менш, быдла па калгасах рэзалі, каб хаця не прападала мяса. Яшчэ я чуў, што, не дамогшыся дазволу на забой, кароваў выганялі ў лес, на выжываныне — альбо яны там выжывуць, пажаваўшы ельніку, альбо самі памруць. Сёння ўжо шмат дзе заўчастна выганяюць кароваў на выганы, каб яны маглі паскубці першую кволую траву з-пад снегу. Гэткае становішча было ўжо ў 1979 годзе. Хоць тады кармоў было болей, аднак, каб аднавіць колішнія пагалоўе, спартрэблілісі тры гады. Тады... Тады

было ўдосталь паліва, амаль бясплатная энергія, цэнтралізаваная разьмеркаваныя сродкі з Москвой. Колькі гадоў спартрэбіцца на аднавіленне статкаў цяпер — цяжка прадбачыць.

«НН»: Ад чаго гэта залежыць?

А. Г.: Колькасць пагалоўя залежыць ад колькасці збожжа. Во ня сена з саломаю, а адмысловыя камбікармы з дабаўкамі складаюць аснову стойлавага ўтрымання жывёлы ў вялікіх вытворчых гаспадарках. А камбікармы складаюцца найперш са збажыні. У 1997 годзе ў Беларусі было сабрана 6,8 млн. тонаў збажыні, пры патрэбе 10 млн. тонаў. У разліках статыстыка сышодзіц з таго, што дзеля самазбеспячэння краіне патрэбна сама меней тона на чалавека. Лічыць, калі ў Беларусі жыве 10,5 млн. народу... У 1998-м сабрана ўжо толькі 4,6 млн. тонаў збожжа. У 1999 — 3,4 млн. Адчуйце дынаміку. У 1985-м годзе толькі на корм жывёлы пайшло 6,5 млн. тонаў збажыні. Цяпер мы штогод зьбіраем усё менш збожжа, усё менш і менш застаецца на кармы. Сёння на прыліўках гарадоў уドсталі мясо. Гэтае паямо, а там...

«НН»: Што трэба найперш, каб аднавіць пагалоўе?

А. Г.: Каб аднавіць колішнія пагалоўе, спартрэбіцца аднавіць найперш колішнія ўраджай збожжаў. На тое ж, каб за-

Фота:IREX-Promedia

пры ўраджайнасці ў 20 цэнтнераў можна выйсьці на 0, без прыбыту, але ё бяз стратаў. А сельская наша гаспадарка сама пракарміць сябе ня зможа. Дарэчы, і рынак Расеі для нас звучаеца, бо там закупляюць мясо з Эўропы, якое значна таннейшае за нашае. Но, напрыклад, урад Даніі праадае мясо на экспарт амаль у два разы таннейшы, чым закупляе яго ў сваіх вяскоўцаў, каб падтрымка сява гаспадарку й павялічыць канкурэнтнасць дацкага прадукцыі. Адкуль у цяперашній Беларусі могуць быць гэткія сродкі?

«НН»: Даё ж выйсьце?

А. Г.: Выйсьце ў рэформах. Напрыклад, у акцыянаваныні буйных гаспадарак, кшталтам, як у гаспадарцы Васіля Старавітава. У зымене наогул поглядаў на патрэбы ёй ролю нашае вясковага гаспадаркі. Ці варта марнаваць нішчымныя сродкі на падтрымку таго, што ўжо нічога ня дасць? Паводле звестак Мінсельгасхарчу, на Віцебшчыне ўжо 80 працэнтава гаспадарак стратнія. Аднак жа і на апошній нарадзе, у мінскую пятніцу, галава цяперашняга рэжыму пацьвердзіў, што ягоны курс слушны, мяненьць нічога ніхто ня будзе. Яму бачыцца выйсьце ў аднавленыні пяцігодак. Маўляў, плян да 2005 году мусіць быць складзены. Але нашае быдла да таго году не дажыве...

Гутарыў Сяргей Харэўскі

ДНЯМІ Ў РАЁЎЦЫ

Праз кожныя два-три тыдні я ежджу да бацькоў на вёску. Імкліва жыцьцё Менску мне падабаецца. Але ад яго звычайна стамляецца, і найлепши спосаб пазбавіцца стомленасці — гэта зъехаць у родную Раёўку, на Маладечаншчыну.

У беларускім радыё шмат увагі надаецца проблемам рэгіёнў. У паведамленнях з месцаў гучыць трывожныя ноткі: няма чым карміць калгасную жывёлу, не хапае кармоў, няма чым сеяць, старая тэхніка. Маіх аднавіскуючай такая проблема не хвалюе, і не таму, што ім усё роўна, але з іншай прычыны.

У нашай вёсцы ніколі не было калгасу ці саўгасу. Сто два гады таму панам Грыгоравічам тут была лабудаваная кардонная фабрыка, якая і да гэтага часу функцыянуе. Праўда, цяпер яе закранулі праблемы, характэрныя для ўсёй бела-

рускай рэчаіснасці, але ж жыцьцё ў вёсцы выгдана розніца ад калгаса-саўгаснага. Няма мізэрных заробкаў, няма нішчымніц, няма адвечнай праблемы калгаснікай, як сустэрэць пасяўную. Існаванье фабрыкі, праца на ёй, нармальная заробка стрымліваюць старэйшыне вёсکі, у нас яшчэ дастаткова моладзі, якая стала жыве тут і не імкнецца пакінуць Раёўку ў пошуках лепшай долі. Менавіта да нас стараюцца перафраца жыхары суседніх вёсачак, якія насыціліся па саме горла сваім калгасным жыцьцём.

Адна фабрыка, канечне, не пракорміць, таму вяскоўцы трывамаюць жывёлу: кароў, коней, авечак, коз. Абавязкова на кожным падворку — парсючкі і куры. Гэта свая жывёла. І вясковец касцьцеміляж, але зробіць так, каб жывёла была накормленая. Няхай улетку ён скрадзе, рыхыкуючы атрымальца вялікі штраф ад гойсаю-

чага на "газіку" па палетках агронома, кармы ў суседнім калгасе, але ягоная сказіна будзе сыта.

На гэтыя выходныя я зьбіраўся дапамагчы бацькам па гаспадарцы. Сынежнае покрыва, што заслала беларускія палеткі ў ноч з чацвяртага на пятніцу, пекакрэсліла мае пляны, але ж бацькі чакалі, і я паехаў да іх. Увечары, сабраўшыся за столом, дзелімся навінамі, я распавядаю пра гарадзкое жыцьцё, бацькі пекаразваюць апошнія мясцовыя навіны: хтосьці адышоў у лепшы свет, хтосьці ажаніўся, таго выгналі з працы за п'янства. Паведамлі навіну, якая зьдзівіла і ўзрушыла: у суседніх вёсцы зачынілася калгасная фэрма, бо там не засталося ніводнай каровы. Даўжыліся. А нашыя людзі, адпрацаваўшы дзень на фабрыцы, выходзяць на гародчыкі, парадкуюць майно і рыхтуюцца да асноўных работ. Гледзячы на іх, верыцца, што ўсе нягоды будуть пераадоленыя. І пераадоленыя толькі ўласнай працай.

Алег Раявец

Фота: Анатолія Клечніка

КАЛЯНДАР

11 красавіка 1825 г. памёр Годфрыд Гродзк, прафэсар грэцкай мовы і літаратуры Віленскага ўніверсітэту. Гродзэк загадваў бібліятэцай Віленскай альма-матэр, быў рэдактарам універсітэцкай газеты, заснаваў і рэдагаваў «Віленскую Газету Літэратурную». У 1818 г. Гродзэк узначаліў масонскую ложу «Добрыя пастары». Але ж, напэўна, найперш яго займаў выкладаныне ва ўніверсітэце. Найбольш любімым і вядомым вучнямі Гродзека былі Адам Міцкевіч, Тамаш Зан, Ян Чачот.

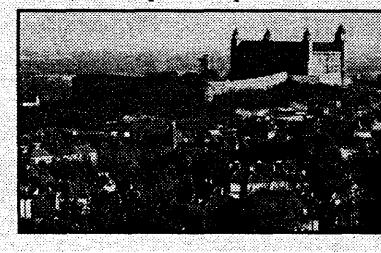
13 красавіка 1800 г. памёр генерал Казімір Панятоўскі. Па-

ходзіў ён з маёнтку Воўчын на Берасцейшчыну і належаў да славутай сям'і Чартарыйскіх. Напачатку менавіта Казімір, а не ягоны малодыши брат Станіслаў Аўгуст, разглядаўся ў якасці кандыдата на трон апошняга караля Рэчы Паспалітай. Але з-за нястрыманага авантурнага характару быў «адхілены». Казімір Панятоўскі — цікавая і неардынарная асоба. З аднаго боку, цалкам падтрымліваў узімшнія палітыцы Расею, змагаўся супраць барскіх канфедэратаў, з другога — пад час паўстання 1794 г. даваў вялікія сумы на патрэбы паўстанцаў. Сучаснікі называлі яго «найлюбезнейшым

чалавекам», а таксама тым, хто «пэла жыцьцё прысьвяціў марнаванню часу».

13 красавіка 1950 г. у Славакіі забаранілі греко-каталіцкую царкву. Святыароў-уніятаў, якія супрацьстаялі таталітарызму, кідалі ў турмы, арыштоўвалі, цкалі афіцыйнай прапагандай. Літаральна праз месяц у Чэхаславаччыне апазыцыю ўжо расстрэльвалі... Беларускую грэка-каталіцкую царкву перастала існа-

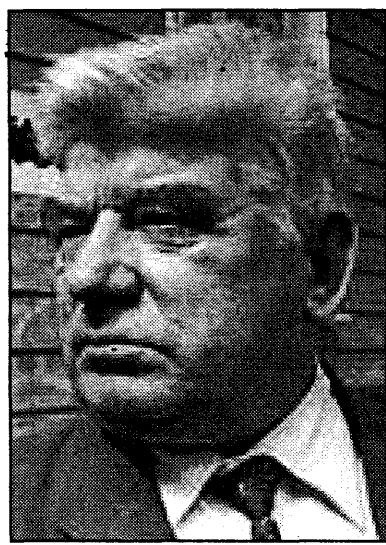
ваць крыху раней, напачатку 1942 г., калі беларускіх ярхадаў арыштавалі немцы, а канчатковы — у 1946 г., калі савецкія ўлады праўлялі чаргава даўгачэньне юніяцкай царкви да праваслаўнай. Беларускія грэка-каталіцкія святыары мусілі эміграваць на Захад.

17 красавіка 1825 г. у вёсцы Чыжоўка на Кіеўшчыне нарадзіўся антрапалаг і этнограф Ізыдар Капярніцкі. Капярніцкаму прадказвалі добрую выкладчыцкую кар'еру ў Кіеве, але ў 1863 г. ён бярэ актыўны ўдзел у антыправаслаўскім паўстанні. Каб пазыбегнуць арышту, Капярніцкі эмігруе, пачынаючы тутыні на краінах Эўропы: Сербія, Румынія, Фран-

цыя. Нарэшце ў 1871 г. ён прыяжджае ў Кракаў, дзе займае пасаду прафэсара антрапалёгіі Ягеллонскага ўніверсітэту. У часопісах «Збор звестак з айчынай антрапалёгіі», «Акадэмічны агляд», якія ён рэдагаваў, змяшчаліся артыкулы, прысьвяченыя ў тым ліку і Беларусі. Перапісваўся зь Вярыгам-Дарэўскім, Адамам Кіркорам, Францішкам Багушэвічам.

У красавіку 1925 г. у гародзенскім акруговы姆 судзе адбываўся Працэс 72-х. Польскія ўлады судзілі ўдзельнікаў партызанска-руху ў Заходній Беларусі з партызанска-злучэннямі Шыманюка. Большаясць асуджаных атрымалі па 10 гадоў пазбаўлення волі.

А.Г.

Сямён ШАРЭЦКІ,
Старшыня Вярхоўнага
Савету Беларусі

У свой час французскі гісторык і палітычны дзеяч XIX стагодзьдзя А. Таквіль пісаў: «Гісторыя — гэта карцінная галерэя, дзе мала арыгіналаў і шмат копій». Відавочным пацверджаннем сказаному зьяўляецца сёньняшняя Беларусь.

Атрымаўшы перамогу ў 1994 годзе на прэзыдэнцкіх выбарах і будучы няздольным да самастойнай творчасці, А. Лукашэнка кінуўшы шукаць у гісторыі гатовую карціну, з якой можна было б зьяць копію. І спадабалася яму карціна, аўтарам якой быў самы крывавы дыктатар XX стагодзьдзя А. Гітлер. Пры гэтым трэба мець на ўвазе, што Лукашэнка мае адукцыю гісторыка і перш, чым зрабіць свой выбар, мабыць, усё прадумашы ўзважыў.

У сваім інтэрвю ад 23 лістапада 1995 году нямецкай газэце «Хандэльсблэт» новаяўлены дыктатар сказаў: «...нямецкі парадак фармаваўся стагодзьдзямі. Пры Гітлеры гэтае фармаванье дасягнула найвышэйшай кропкі. Гэта тое, што адпавядзе нашаму разуменію прэзыдэнцкай распублікі і ролі ў ёй прэзыдэнта». І сапраўды, усе наступныя крокі дыктатара дзеялі ўмаваныя асабістай улады і ўсталяваныя ў Беларусі таталітарнага рэжыму былі скіраваны на капіяванье «новага парадку», што існаваў у Нямеччыне трыццатых — пачатку саракавых гадоў XX стагодзьдзя.

У выніку правядзеньня так званага рэфэрэндуму (лістапад 1996 году), у часе якога быў грубо парушаны Кастытуцыя і заканадаўства Рэспублікі Беларусь, выкарыстоўваліся адкрытая хлускія, подкуп, насильствіе і проста фальсификацыя вынікаў галасаваньня, быў зліквідаваны прынцып падзелу ўладаў (заканадаўчай, выкананічай і судовай) — неабходная ўмова існаваньня демакратичнай дзяржавы. Парализаваная праца абаронага народам Вярхоўнага Савету і замест яго створаны зусім бясправны антыкастытуцыйны «нацыянальны сход», які па сваіх сутнасці і правах нагадвае савет, што існаваў пры італьянскім дыктатары Мусаліні. Усе пракуроры і судзьdzі прызначаюцца з пасадаў самім дыктатарам. Прававыя адносіны ў краіне регулююцца дэкрэтамі, указамі або і проста яго асабістымі вуснымі ўказанынімі. Створаны магутны паліцыйскі апарат — на 10 млн. жыхароў у краіне ўтрымліваецца 135 тысячаў паліцыянтаў. Больш таго, сваім указам дыктатар стварыў наогул антыкастытуцыйнае фармаванье і надзяліў яго правам, у сутнасці, парушаць усякае права і законы. Гэтае фармаванье можа, згодна з дадзеным указам, урывацца ў любое памяшканьне і без рашэння суду і санкцыі прокурора праводзіць там вобыск, а таксама затрымліваць любога чалавека і зъмяшчаць яго

пад варту. Беззаконье дайшло да таго, што ў парушэнні Кастытуцыі і заканадаўства арыштаваныя і асуджаныя дэпутаты Вярхоўнага Савету Ўладзімер Кудзінаў і Андрэй Клімаў, інсцэнуеца суд над былим прэм'ер-міністрам Міхailам Чыгіром, які адмовіўся падтрымача дыктатара ў часе згаданага рэфэрэндуму; зынклі — і ніхто не дae адказу куды — былы міністар унутраных справаў Юры Захаранка, першы намеснік Старшыні Вярхоўнага Савету Віктар Ганчар, бізнесмен Анатоль Красоўскі.

Як у свой час аўstryяк А. Гітлер для задавальненія сваіх уладаючых амбіцыяў пайшоў на ліквідацыю дзяржаўнага суверэнітetu ўласнай краіны, так і беларускі дыктатар на працягу ўсіх гадоў сваіго прэзыдэнцтва вялізнае намаганьне прыкладаў не на вывад сваёй дзяржавы з крызысу, а на далучэніе яе да Расей, каб была магчымасць вылучыць свою кандыдатуру на пасаду прэзыдэнта нейкага будучага Саюзу. Каб дагадзіць расейскім шавіні-

якія некалі, выходзіць, крыва-
душна вучылі іншых справядлі-
васці, асуджали фашизм і гвалт.

Не могу не сказаць і пра тых
сваіх калегаў з Вярхоўнага Са-
вету, а таксама прадстаўнікоў прэ-
зыдэнцкай вэртыкалі і ўраду. Яны
добра разумеюць небясыпку, што
нясе ў сабе дыктатарскі рэжым,
але пайшлі на яго падтрымку дзе-
ля матэрыяльных дабротаў —
кватэр, машын і высокіх зароб-
каў. Гэта і яны прыклалі руки да
стварэння ў краіне антынародна-
га дыктатарскага рэжыму.

Скрозь пальцы глядзяць па-
куль што на ўжо рэальную заразу
фашизму ў Беларусі і міжнарод-
ныя арганізацыі, якія павінны
папярэджаць разъвіцьце падоб-
ных рэчыдываў, а таксама мно-
гія цывілізаваныя дзяржавы,
спадаючыся, мабыць, пры гэтым,
што падзеі ў Беларусі іх мала зак-
рануць.

Але як было вядома яшчэ ста-
ражытным вучоным і філэзафам,
«тая ўлада, якая кіруе на шкоду
народу, яя можа доўга існаваць».
Гэта тычыцца і беларускага рэжы-
му, тым больш, што тэрмін прэ-
зыдэнцкіх паўнамоцтваў самога
дыктатара скончыўся 20 ліпеня
1999 году. Супраць створанага ім
рэжыму ўзбуджана крымінальная
справа і вядзенца съледства, ужо
ня кожучы пра тое, што з абрань-
нем У. Пушіна прэзыдэнтам Расей-
скай Федэрациі беларускі дыкта-
тар страціў усялякі шанец палі-
тычнай гульні на расейскай сцэне.

Аднак, нягледзячы на гэта,
рэжым працягвае адраджаць фа-
шизм як ідэалётю, сеес насынне
злоснай плыні ў душах сотняў
маладых людзей. Гэта палітыка,
пазбаўленая перспектывы, пагра-
жае нам усё большымі стратамі і
проблемамі ў будучыні, пасля
падзеяньня дыктатуры. Таму
спыніць яе сёньня — гэта клопат
кожнага грамадзяніна Беларусі,
які дбае пра заўтрашні дзень.

ЗАРАЗА ФАШЫЗМУ

А.Лукашэнка капіруе А.Гітлера

стычным колам, якія заўсята падтрымліваюць дыктатара ў ягоных памкненіях, ён стаў на злачынны шлях у адносінах да беларускага народа і праводзіць русіфікацыю краіны, стварыў у сутнасці акупацыйны ўрад, дзе ключавыя пасады займаюць галоўным чынам выхадцы з Расей, шмат хто з ёмікіх, як і ва ўрадзе Гітлера, зьяўляецца кадравым вайскоўцам ці афіціерам спэцыяльных служб. Вынікам гэткіх дзеянін ў дыктатара стала ператварэніе краіны ў лягер, дзе панујыць гвалт і страх, падзэрненне і паклён, карупцыя чыноўнікаў, груба парушаюць права і свабоды чалавека, народ даведзены да бяспраўя і жабраўства.

І ўжо зусім ня можа пакінуць абыякавым кожнага чалавека з цвяроўным разумам тое, што ў Беларусі, дзе ў гады другой сусветнай вайны загінуў кожны чацверты жыхар, сёньня пад патранажам прадстаўнікоў сілавых міністэрстваў створана і актыўна працуе база па падрыхтоўцы баявых дружын расейскай фашыстоўскай арганізацыі «Руское нацио-

нальное единство». Дык гэта ўжо ня проста пагроза фашизму, а рэальныя ягоны прыход у наш дом — у нашу краіну.

Зараджэнне фашыстоўскай бацьўлі на зямлі мірнага і працавітага беларускага народа — гэта вынік дзеянісці і самога дыктатара, і яго памагатых — прыбылых з Расей генералаў і палкоўнікаў, якія цяпер узнічальваюць у Беларусі гэткія жыцьцёвые важныя сферы, як культура, наука, асьвета, міністэрствы за-

межных і ўнутраных справаў, абароны, нават праваслаўную царкву, а таксама тых расейскіх шавіністичных калаў, што дапамагалі дыктатару ў лістападзе 1996 году зьдзейсніць дзяржаўны пераворот і працягвалі падтрымліваць створаны ў Беларусі рэжым і ў наступныя гады, у тым ліку і фінансава.

Усё гэта не магло адбыцца і без актыўнай падтрымкі дыктатара з боку былога кіраўнікоў камуністычнай партыі Беларусі,

анталёгі ўчынку

Вайсковец

Лічыцца, што ўчынак — гэта дзеяніне, але ўчынкам можа быць і звычайна слова.

Віталь Мікула нарадзіўся ў 1913 г. у беднай сялянскай сям'і ў вёсачцы Няляпава, што ў Нясьвіцкім павеце. Хлопец змалку хацеў звязаць сябе з вайсковай справай. Нямала гэтamu паспрыяў і ягоны старэйшы брат Юльян, афіцэр польскага войска, натхняючы сваім прыкладам. Па сканчэнні сямігодкі Віталь кіруеца здаўца іспыты ў кадэцкі корпус. Паспяхова здае іх, аднак не патрапляе ў школу. Прыйчына самая звычайная: вага на пару кіляграмаў ніжэйшая за патребную.

Але хлопец не здаецца, піша ліст да прэзыдэнта Польшчы Масыціцкага з просьбай паспрыяць залічэнню ў кадэты. Масыціцкі ставіць рэзалюцыю «прыняць». У кадэцкім корпусе Віталь Мікула патрапляе ў роту Франца Кушалія. Паслья, ужо ў чыне падпаручніка артылерыі, у 1939 г. Мікула сканчае яшчэ Грундаэнскую артылерыйскую школу.

У верасні 1939 г. польскае войска ўшчэнт разъбіваюць немцы. Мікула, цудам унікнуўшы палону, вяртаецца ў бацькоўскую хату.

Увесну 1942 г. немцы арганізавалі афіцэрскую школу для падрыхтоўкі беларускіх вайсковых кадраў і прызначылі Франца Кушалія адказным за яе. На заклік беларускіх нацыянальных дзеячоў у Менск зъехаліся беларускія вайскоўцы. Сярод прыбылых быў і Віталь Мікула.

Франц Кушаль прызначыў былога вучня сваім намеснікам. Кушаль быў прафесійным вайсковцем і займаліся выключна вайсковымі справамі, на Мікулу ляжала штабная і тэатральная праца. У 1943 г. ён падрыхтаваў і выдаў «Страйвы вайсковы статут», адрасаваны беларускаму жаўнеру. Паслья стварэння Беларускай Краёвой Абароны Кушаль быў прызначаны ейным вайсковым Начальнікам. Свайм намеснікам ён зноў абраў капітана Мікулу. Каставусь Акула, съведка падзеяў, у «Змагарных дарогах» так апісвае Мікулу: «...быў чалавекам дробнага складу, сярэдняга росту, съветлавалосы, з шэрымі вачыма, і, здаецца, рабаціннем на твары. Наплечныя пакладкі вайсковага мундзіру рабілі ягоныя плечы шмат шырэйшымі, чым былі ўзапраўду. Рухі меў упэўненых, надта апанаваных, глядзеў заўсёды ласкава ѹ стараўся прамаўляць ці гаварыць праста,

бяз лішніх крываўляў. Твар ягоны, звычайна лагодны, меў ту ўласцівасць, што адразу будзіў давер і пашану да гэтага чалавека».

Улетку 1944 г. Краёвая Абарона разам з нямецкімі войскамі адступіла на Захад. З жаўнерамі ў абоце ішоў і Віталь Мікула. Ва Ўсходнюю Пруссію, у Эльбінгу, нямецкае кіраўніцтва вырашила разарганізаваць аддзелы БКА (якія налічвалі каля 10 тыс. чалавек), у 30-ю дывізію СС, да-
лучыўшы да дывізіі афіцэр-расейцаў і ўкраінцаў. Выйшла так, што жаўнеры былі зблыш-
тага беларусамі, афіцеры — рабе-
ціцамі.

Дзеля, «аб'яднання» дывізіі склікалі спэцыяльную канфэрэнцыю. Заставалася толькі вырашыць, як называць яе. Расейцы прапанавалі: «Расейская ды-
візія СС». Справа, думалі яны, ужо вырашана. Тут узьняўся Віталь Мікула, які замяшчалі на сходзе адсутнага Кушалія: «Я супраць называння дывізіі Ра-
сейскай і катэгарычна адмаўляю-
ся падпрадкоўца расейска-
му афіцэрству».

На Мікулу абрыйнуліся як расейцы, так і немцы. Беларускія афіцеры, што прысутнічалі на сходзе, на якіх так спадзяваўся Мікула, не падтрымалі яго. Ён застаўся ў адзіноце.

Свайм выступам Віталь Мікула фактычна падпісаў сабе съмартны прысуд. Праз некалькі дзён яго арыштавалі і адправілі ў адзін з нямецкіх кантроляраў, дзе ён і загінуў.

А.Гардзіенка

Не ненавіджу расейцаў

Съпярша я пачуў, а пазней прачытаў, што «Нашай Ніве» вынеслі папрэдзаныне за «распальваныне міжнацыянальнай варожасці».

Першым распальшчыкам міжнацыянальнай варожнечы з'яўляеца гэтак званая «беларуская дзяржава». Згадаем, што казаў пра нашу мову, як абзываў наш народ ППРБ.

Мне да болю зразумелыя пачуцьці Т.Судзілоўскай. Ня я ад іх, а ад мяне расейцы ня раз патрабавалі, каб я гаварыў па-іхнаму, па-расейску. Я ніколі не дазваляў і не дазваляю сабе зняважліва казаць пра чью б тое ні было мову. Менавіта расейцы ня раз і ня дэва ў скрайне зняважлівой форме казалі пра маю мову. Мне сорамна было і ёсьць за тых людзей. Гэта яны прыбяглі пазіраць на мяне з-за маёй беларускай гаворкі — на маёй зямлі! — бы на якога кунсткамэрнага дэбіла. Гэтая няутульнасць, гэтыя стрэс не пакідае мене ані ўдзень, ані ўначы.

І ёўж ж я не ненавіджу расейцаў. Я разумею, што маю спрачу з калінізаторскім маргіналізацыйным пластом, што сапраўдныя расейцы засталіся дома, а не «паперліся ў такую далячынь». Сапраўднаму расейцу — як і татарыну, карачаецу, удмурту, немцу — німа патрэбы абражаць іншых, каб падвысіцца самому. Хоць і там ёсьць ачмуранныя фантомам нацыянальнае пыхі.

Я лічу, што расейцы займаюць у Беларусі непрапарцыйнае іх колькасці месца.

З разбурэннем систэмы адукациі, з паўпрызыяцый народу ў беларусаў мене шанцаў быць гаспадарамі свайго лёсу.

Ужо сваім складам беларуская кіруйна верхавіна правакуе і працуе расіцкія выпады супраць беларусаў і беларускай мовы. Дык

ци ж дзіва, што нават енк беларускі ці беларуса наконт свайго лёсу выклікае не спагаду — што было б нармальнай людзкай рэакцыяй, а пакрыкванье «ахранкі».

Зрэшты, тое, якую жальбу мае да нашага народу расейскі калінізальны акупацыйны рэжым, мы бачылі 25 сакавіка. Гуманісты* ў шэрай уніформе білі беларусаў так, як нікія пастухі ня б'е быдла. Сорамна і брыдка было на ўсё тое пазіраць. Усе гэтыя гуманіды — гэтых нелюдзіў нельга называць людзьмі — былі рускамоўнымі і білі яны ня свой народ, білі чужы. Білі нас усіх. А Юры Сівакоў шчэ ці ня з гонарам казаў пра нейкі загад, быццам ня ведае, што злачынныя загады не падыгноўць выкананню. Гэта гуманіды можуць ня ведаць. Генэрал абавязаны.

Раю сп. Ю.Сівакову прачытаць п'есу Эжэна Ёнэску «Насарогі». І аўтарскі камэнтар да яе.

Нам так патрэбна нацыянальнае адзінства, беларуская салідарнасць!

Мікола Бусел, Дуброва

*Раю ўжываць гэтае слова чашчэй.

Салавей а-ля Зімоўскі

У нумары «НН» за 13 сакавіка быў надрукаваны ліст Ігара Салаўя «Сорамна, КХП!» Не ўстрымалася я, вельмі хочацца адказаць гэтаму «съпеваку», які ўжо можа пасправаць ісъцы ў памагатыя да Зімоўскага ці хаця б да Казіякі. Досьвед жа ёсьць, дык і ня дрэнна атрымалася: ня кожны здольны тан перакручваць.

Аўтар грунтует свае думкі на паведамленыні сайта радыё «Свобода», быццам Кансэрватыўна-Хрысьціянская партыя БНФ (дарэчы, менавіта так, а не КХПБНФ; калі ж хочацца пісаць скарочана, дык трэба пісаць Партыя БНФ) хоча зладзіць 25 сакавіка асобнае ад усіх шэсьці.

Адразу хочацца запытацца: «А ці

быў хлопчык?» Невядома, адкуль узяліся такія зьвесткі, але асабіста я мяркую, што гэта проста працяг непрыхаванага шальмаваныня Партыі БНФ, якая шмат каму недаспадобы ад самага пачатку лічыцца існаваныя. Памятаце, яшчэ за кебічаўскім часам БНФ са свайг ідэяй незалежнасці тырчэй нібы костка ў горле. Дзякую Богу, час зъмяніўся, і зараз разумныя людзі ўжо не аспрэчваюць тое, што наша краіна мусіць быць незалежнай.

Аднак жа бруд яшчэ льцеца. Прывычай тут стаецца звычайнай зайдзрасць да папулярнасці Пазынняка, ня болей за тое. І пранавона пачаць шэсьце на съвята Незалежнасці ад пляцу Незалежнасці скарыстайшася для съцверджанняў, аб асобным ад усіх партыяй і рухаў шэсьці. Ды не было такіх плянаў! Калі кіраўнікі іншых партыяў выказаліся, што лепей будзе сабрацца на плошчы Я.Коласа, дык Партыя БНФ пагадзілася з гэтым і паведаміла ў сваіх ўлетках пра збор менавіта на гэтай плошчы.

Дзеля праўды аўзначу, што Партыя БНФ упартія адстойвала свою пранавону зрабіць месцам мітынгу пляцоўку ля опэрнага тэатру, а ня плошчу Бангалор, куды вельмі любяць накіроўваць час улады. Але ў тут гаворка ня ўшла аб асобным ад усіх шэсьці, і тады, калі сп. А.Лябедзька паведаміла ў гарызантакаме, што АГП згодна ісъцы на пл. Бангалор, Партыя БНФ мусіла прыніцаць ўзвышу ўмовы.

Але паглядзіце, што атрымалася ў дзень съвяткавання! Сябры Партыі БНФ зъбіраліся на пл. Я.Коласа, а тыя, што замаўлялі збор менавіта там і грамчэй за ўсіх крычалі, быццам іх ня зломіші ня запугаеш, — чамусьці чакалі на пл. Бангалор. Кіраўніцтва Партыі БНФ было зарыштаванае на пл. Я.Коласа ды зъбітае, а сп.сп. В.Вячорка,

В.Сіўчык, М.Статкевіч у гэты час былі дзе? — На пл. Бангалор! Сп. А.Лябедзька таксама накіроўваўся туды, але быў затрыманы. Заднім розумам скажу, што гэта ю ня блага, калі ўлады арыштавалі на ўсіх кіраўнікі (якіх партыяй) — гэта ўжо ня мела значэння, галоўнае, што яны вырашылі съявіцца да іх. Гэтае ўжо ўжо ня мела значэння, галоўнае, што яны вырашылі съявіцца да іх. Гэтае ўжо ўжо ня мела значэння, галоўнае, што яны вырашылі съявіцца да іх.

А цяпер пра тое, «што зможа зладзіць тая КХП!». Ці шмат наладзілі астатнія партыі 25 сакавіка на пл. Я.Коласа? І гэта ня нам, а вам, шаноўныя, павінна быць сорамна за тое, што Вы спынаецеся на апошнія Дзяды, калі ўлады ўчынілі на месцы збору — той самай пл. Я.Коласа — як аказаўся, генэральную рэпэтыцыю Дня Волі, таму што тады людзі ў цывільным і міліцыянты таксама не дазвалялі зъбірацца, пагражалі арыштамі дыў арыштотувалі, адно што не было бронетранспарцёра і не хапалі журнaliстіаў, таму ў шуму стаўлася нашмат меней, чым цяпер.

Што ж тычыцца «шэрых кардыналаў», што цяпер абслелі Пазынняка, катормым «таго ѹтрэба», каб «народ дэзарыентаваць» і «людзі ўговуле нікуды ня ўшлі», дык вельмі хочацца нагадаць, як Кансэрватыўна-Хрысьціянская партыя БНФ на працягу лютага і сакавіка настойліва съцверджала, што нашае наігaloўнае съвята — Дзень Волі. Ладзілі пікеты, на якіх тлумачылі людзям, што для Беларусі значыць падзея 25 сакавіка 1918 году, і раздавалі ўлеткі з запрашнінем прыніцаць ўздел у шэсьці, прысьвечаным Дню Волі.

Ігар Салавей ня ведаў пра гэтыя пікеты? Ня дзіўна, пра ўсё ведаць немагчыма, але, калі хто не валодает сътуацыяй — хай ня

сунецаца са сваёй крытыкай. Тым болей у стылі «а-ля Зімоўскі», калі бяз дай прычыны навешваюцца ярлыкі ды злосць прэ бяз краю. А паважаная газета палову калёнкі займае матэрыялам, у якім інфармацыі (неправеранай і недакладнай) — на два радкі, усё астатніе — эмоцый.

Цяпер пра «раскол». Ня ўжо гэта дзіўна, што розныя людзі маюць розныя погляды на розныя зъявы? Нікога ж не здзіўляе існаваныне розных партыяў, і нікто ня лічыць іх дрэннымі з-за рознасці поглядаў на будаўніцтва грамадзтва і ўлады. Але калі атрымалася, што ў межах адной партыі апынуліся людзі з рознымі поглядамі, якія немагчыма засінцуюць у адну праграму і ў адзін статут — чамусьці ўзьвікла варожасць. Ды няхай будзе на адну партыю болей! Каму ад гэтага дрэнна? Лукашэнку? Дык гэта ж ягоныя праблемы, а ня ваншыя. Ня трэба драматызаваць сътуацыю. Людзі вінъ разыходзяцца, нахыщыши дзяцей, якія будуть пакутаваць ад разводу бацькоў. А ў нас такіх пакутнікаў няма, таму ў «развод» мусіць быць цывілізаваным, з захаваннем павагі да тых, хто мае іншыя погляды, як тое мае быць усім цывілізованным съвеце.

Галіна Рабянкова, сябра Кансэрватыуна-Хрысьціянской партыі БНФ, Менск

Задзіўка

да рэцэнзii В.Пазынікова «Магілёўская старасвячына» № 14 «НН» за 2000 г.

Аўтар рэцэнзii ўслед за М.Шымуненусам піша пра вёску Солтанаўка, названую так па яе ўладальніку пану Солтана, што гэта Салтанаўка (Султанаўка). Тапанімічную «памылку» савецкага часу трэба было б выправіць, а не тыражаваць.

З павагай, А.К., Менск

зывестак. Зынішчэнне мізару (могілак) у Менску аўтары датуюць 1963 годам. У той час ён быў хіба толькі зачынены, бо яшчэ ў 1970-х гадах той мізар быў улюбёным месцам гульняў аўтараў гэтых радкоў. На тым пагорку рамантычна расылі дрэвы, скрэз хмызьняк праглядаліся замшэлья «царскія» надмагіллі, на сцяжынках можна было знайсці чарап з раскапанай магілі... Ад зынішчанага ў 1980-х гадах мізару засталася адна толькі магіла вэтэрана, сваякі якога не схапелі пераносіць пра іншыя могілкі.

Сумнеўным выглядае супрацьпастаўленне татарскіх могілак і хрысьціянскіх. Татарскія могілкі ў Сіняўцы Клецкага раёну, на якіх зрабілі танцплошку, — мелі, лічылася, цудатворную силу. Уговуле багаты матэрыял цяперашняга выдання можа быць значна павялічаны, калі знайдуцца ахвотныя гэта зрабіць. Працы стане і пры ўдакладненні

Праўда, польскі дух моцна адбіўся на старонках выданья. Вось назва: маўляў, татары польска-літоўскія, хоць размова йдзе пра сучасных татараў, якія цяпер жывуць у Беларусі, Літве і Польшчы. З гэтых краін у каталёгі адрозніваюцца яшчэ іх звычайныя татарскія назвы? Пра беларускія гарады і вёскі пішуць, якія з'яўліся ў татарскіх назвах? Аднаводна, якія з'яўліся ў татарскіх назвах? Аднаводна, якія з'яўліся ў татарскіх назвах?

Задзіўка нарадаць, што папярэдні том цяперашняй сэрыі пра татарскія помнікі быў прысьвечаны зброю і ўзбраенню, а наступны будзе пра пісьменства і розныя рэчі рукадзельля і матэрыяльной культуры (разам з выбранымі архіўнымі дакументамі ды іканаграфічнымі матэрыяламі). Мяркуючы па ўсім, беларусы і беларускія татары зноў застануцца ўбаку ад гэтай справы і зноў будуть вымушаныя толькі ўдакладніцца і дапаўніцца зроблены іншымі.

Валеры Пазыніков

НАШЫ ТАТАРЫ

традыцыя. Яны ўжо надрукавалі кнігі пра Кальварыйскія могілкі ў Менску (двума выданьнямі) і могілкі ў Горадні. Цяпер выйшла кніга пра татарскія съвятыя месцы — могілкі і мячэты.

Гэта ня проста каталёг культурных здабыткаў, як сказана ў назве. Каталёг, вядома, існуе ўсё, каб падстакацца, аўтары самі зъмісцілі съпіс 70 мячэтаў і малітоўных дамоў татарапаў, якія некалі існавалі на тэрыторыі былой Рэчы Паспалітай, а колькасць могілак вызначылі лічбай больш за 400. Сярод іх мячэты (былі) вельмі цікавыя. Прыкладам, татарскія могілкі ў Сіняўцы Клецкага раёну, на якіх зрабілі танцплошку, — мелі, лічылася, цудатворную силу. Уговуле багаты матэрыял цяперашняга выдання можа быць значна павялічаны, калі знайдуцца ахвотныя гэта зрабіць.

Увогуле складаныне каталёга, хай сабе такіх маштабных аўктаў, як мячэты і могілкі, — справа няўдзячная. Заўсёды знай-

Мечэт у Менску, зруйнаваны ў 1969 годзе

Людміла РУБЛЕЎСКАЯ

Больніца — гэта мяжа паміж жыцьцем і съмерцем.

Ні ў адной іншай жывой істоты няма падобнага звычаю, калі ўсе хворыя, няздолныя да самастойнага існавання асобіны съцягваюцца ў адно месца і ціснуць адзін на аднаго разбалянаваным аўрамі. Хворая жывёла або цягнецца да здаровых — кіты, як вядома, падымаюць на сваіх съпінах да паверхні сабрата, які сам ня можа даплыць да паветра, або, адчуўшы съмерць, забіаюцца ў патаемнае месца, у гушчар, да зямлі, якая альбо вылечыць, альбо прыме ў сябе, каб ператварыць твае клеткі ў расылінныя.

Больніца — гэта таталітарная ўстанова, таталітарная рысы якой грамадзтва або нівелюе, або ўзмачняе ў адпаведнасці са сваімі вартасцямі. У беларускай рэальнасці больніца — гэта Зона, якая дазваляе брацу пад кантроль і максымальная ўтылізація самыя сакральныя падзеі ў чалавечым жыцьці — нараджэнне і съмерць. Падзеі, якія ставяць уладу грамадзтва перад мяжой, за якой гэтае магутнасць заканчваецца.

Наш чалавек ня мае права нарадзіцца ці памерці па-за Зонай больніцы або безь яе кантролю.

Аддаючыся ва ўладу больніцы, індывід адмаўляецца ад сваіх правоў. У яго адбіраюць адзенне і дакумэнты. Цяпер ён залежыць ад чужых рашэнняў. Правільна ці няправільна паставяць дыягноз і прызначаць лячэнне, калі

БОЛЬНІЦЫ

Фото: REX-PromoMedia

зробяць апэрацыю, калі дазволіць сядзець, уставаць, хадзіць, калі, урэшце, выпішуць дахаты... Усё вырашае нехта, узведзены да амаль поўнай усемагутнасці над фізичным целам і абсалютна бясьцілы ўладае над душою.

Тыя, хто надзелены ўладай над хворымі, ня менш съмяротныя і на менш бездапаможныя, чым тыя, каму яны спрабуюць дапамаг-

чи. Доктара стварыў Бог. Але хто і за што стварыў хваробы?

А хто стварыў больніцы? У Рэсеі выкрылі сэрыю падпольных крамаў, у якіх працавалі рабы, вывезеныя з усходніх рэспублік. На выгляд гаспадары і рабы адрозніваліся адно тым, што рабы мелі права абувацца толькі ў пантофлі.

Хто хоць раз апранаў больні-

чныя пантофлі, са штучнай скучы, з грубымі надпісамі алейнай фарбай — «П аддзяленне», — ніколі не забудзе таго непрыемнага адчуваньня бездапаможнасці.

Съмерць у больніцы пазбаўленая містыкі. Яна праходзіць доўгімі бетоннымі калідорамі, якія раўнадушная санітарка. Инфэрнальная каса замяняе цца праз аічным шпрыцам.

Страшна нараджацца ў больніцы. Няхай яна і называецца раддомам.

Раптуюную съмерць хрысьціяне лічаць дрэнней съмерцю. Чалавек павінен падрыхтавацца да пераходу ў лепшы, сапраўдны свет, ачысьціца цялеснымі пакутамі. Хвароба — гэта магчымасць духоўна ўдасканаліцца. У больніцы пакуты індывиду раствараюцца ў пакутах масы. А пакутам масы спачуваньшельга. Іх можна толькі канстатаваць, клясыфікаваць, вывучаць.

Першабытная мэдыцына — магія, змаганье са злымі духамі. Першыя больніцы былі пры храмах, калі ідалаў і статуяў багоў. Хворы лічыліся алантынам злым

духам, вылучаным зь ліку здаровых. Ён стаў на дарогу да продкаў, уступіў у сувязь з вечным съветам і ўжо таму не заслугоўвае пагардлівых адносін.

Але, спусціўшыся да ўзроўню інстынкту, больніцы — гэта ўсяго толькі патрэба статку пазбавіцца ад нямоглых асобінаў. Страх пераняцца ад іх хваробу, зрабіцца адным з іх. Асабліва гэта выяўляецца ў псыхіяtryчных лячбініцах.

Галоўны лекар Багдаду I ст. н.э. па імені Разэс, каб вызначыць лепшае месца для гарадзкой больніцы, павесіў на ўсіх канцах гораду трупы жывёлаў і назіраў, які зь іх будзе марудней гнісці. Там і загадаў пабудаваць больніцу.

Нядайна ў прэс зявіліся публікацыі, у якіх съцвярджаецца, што месцам, дзе жывуць бактерыі, якія выклікаюць сэпсис — съміратнае гніенне крыўі, зъяўляюцца якраз больніцы. Праз больніцы гэтая рэдкая хвароба і разыходзіцца. Нягледзячы на хляраванье і квартаванье. Сэпсис разыўваецца толькі ў арганізме з паслабленым імунітэтам. Так што больніцы яшчэ і спрыяюць натуральному адбору.

Заратустра съцвярджаў, што ў чалавеку можна любіць толькі тое, што ў ім ёсьць пераход і зыніччыне. Мы замыкаем гэтыя працэсы ў магічнае кола больніцы і спадзялемся, як Хама Брут, што нікто не падыме павекі на шпігаванай антыбётыкамі съмерці. Але съмерць перамагаецца толькі съмерцю, толькі перадходам да іншага жыцьця, недасупнага Зоне больніц...

Віктар ШНІП

Зіма. Мне чатырнаццаць гадоў. Я першы раз у Валожыне і ў больніцы: праходжу з аднакляснікамі мэдыцынскі аглед — становімся на вайсковы ўлік. Асабліва не правараюць, бо пакуль што галоўнае — завесы асабовую картку на будучага салдата. Але ўсё роўна ў сяго-таго знаходзяць нейкія слабыя месцы ў здароўі. У мене — блізарукасць. Калі ўжо ўсё кабінеты былі пройдзены, мяне выклікалі яшчэ раз да акуліста. Зайшоў. Доктар пасадзіў перад сабой на крэсла, паглядзеў праз прыборы ў мае очы і, загадаўши, каб я сядзеў ціха, накапаў мене ў іх нейкай халеры. Выїшаўшы на вуліцу, я чуць не скруціў галаву — паляцеў з ганку, бо нічога ня ўбачыў перад сабой. Пакліаў хлопцоў, і яны мяне пад рукі, як съляпога, завялі на аўтастанцыю, а паслья і дахаты. Съляпым я быў амаль два тыдні. Праўда, ўсё бачыў у цемры. Нават мог чытаць. Мама плакала, а бацька казаў: «Дурня валае, каб у армію не пайсъці...»

У Менску ёсьць вуліца Герасіменкі. На ёй я пражываў пяць гадоў — кватараўаў. Няк прастыў і, купіўшы бутэлочку пэртусыну, амаль за дзень яе і вышёў. Вельмі ж смачна было! На другі дзень пайшоў у ванну, каб памыцца. Смаркануў — і на табе — з носу пайшла кроў. Але я не спалахнуўся. Кроў у мяне і рагней часта ішла. Пачаў прыкладаць да пераносіцы мокры ручнік. Не спыняеца. Прайшло пятнаццаць хвілін. Не спыняеца. Дваццаць. Паўгадзіны. Кроў ўсё ідзе і ідзе. Я пайшоў да доктара. Я яму расказаў, што са мной здарылася. Доктар выїшаў. Праз некалькі хвілін зайшлі

суседняга дома. Увесь у крыўі, з чырвоным ручніком, нібы толькі што некага зарэзаша. Я да людзей, людзі ад мяне. І ўсё ж мне пашчасціла. Убачыў далей па вуліцы хуткую дапамогу. Падбег да яе, прашу дапамагчы. Доктарка дастала з кішэні жмут ваты, усунула мене ў ноздры і сказала, каб ішоў у больніцу. І я ішоў па вуліцы акрываўлены, і людзі глядзелі, як на бандыта. І прыйшоў я ў больніцу. І мне кажуць: «Чаго ты сюды прыйшоў?» І сталі дактары мяне пасылаць адзін да аднаго. І хадзіў я зь першага паверху на другі, з другога на першы. І нехта з людзей ня вытрываў: «Колькі вы ўжо будзеце гэтага хлапчuka ганяць туды-сюды!» І прывялі мяне ў кабінат, забралі чырвоны ручнік, пасадзілі на кушэтку. Прыйшоў нейкі доктар. Я яму расказаў, што са мной здарылася. Доктар выїшаў. Праз некалькі хвілін зайшлі

дзяўчыны ў белых халацах (практыканткі), начали пытатца і запісваць, хто я і што. А я ўжо толкі і гаварыць не могу — кроў жа не спынілі. Праўда, глядзю, рыхтуюцца давацца мене ўкол. Спрачаюцца, хто будзе давацца. Старэйшая адважылася. Дала ўкол. Мне стала так дрэнна, што ў вачах пацяньнела. Чую: «Давай яшчэ адзін дадзім...» І тут зайшоў нехта: «Што вы гэта робіце?» «Уколы даем!» «Вон адсюль!!!» Дзяўчыні з ветрам зьдзымула. А яшчэ праз паўгадзіны мяне забрала хуткая дапамога...

ЁСЬЦЬ У НАС НА ВУЛІЦЫ БОЛЬНІЦА...

Фото: REX-PromoMedia

суседняга дома. Увесь у крыўі, з чырвоным ручніком, нібы толькі што некага зарэзаша. Я да людзей, людзі ад мяне. І ўсё ж мне пашчасціла. Убачыў далей па вуліцы хуткую дапамогу. Падбег да яе, прашу дапамагчы. Доктарка дастала з кішэні жмут ваты, усунула мене ў ноздры і сказала, каб ішоў у больніцу. І я ішоў па вуліцы акрываўлены, і людзі глядзелі, як на бандыта. І прыйшоў я ў больніцу. І мне кажуць: «Чаго ты сюды прыйшоў?» І сталі дактары мяне пасылаць адзін да аднаго. І хадзіў я зь першага паверху на другі, з другога на першы. І нехта з людзей ня вытрываў: «Колькі вы ўжо будзеце гэтага хлапчuka ганяць туды-сюды!» І прывялі мяне ў кабінат, забралі чырвоны ручнік, пасадзілі на кушэтку. Прыйшоў нейкі доктар. Я яму расказаў, што са мной здарылася. Доктар выїшаў. Праз некалькі хвілін зайшлі

дзяўчыны ў белых халацах (практыканткі), начали пытатца і запісваць, хто я і што. А я ўжо толкі і гаварыць не могу — кроў жа не спынілі. Праўда, глядзю, рыхтуюцца давацца мене ўкол. Спрачаюцца, хто будзе давацца. Старэйшая адважылася. Дала ўкол. Мне стала так дрэнна, што ў вачах пацяньнела. Чую: «Давай яшчэ адзін дадзім...» І тут зайшоў нехта: «Што вы гэта робіце?» «Уколы даем!» «Вон адсюль!!!» Дзяўчыні з ветрам зьдзымула. А яшчэ праз паўгадзіны мяне забрала хуткая дапамога...

Неяк позна вечарам я вярнуўся на кватэру. У пакоях ціха. Заглянуў да гаспадыні: «А дзе наш дзед?» Бабуля на ложку крэху прыгукнула галаву: «Раніцай некуды звалокся. Ня ведаю...» Я пайшоў у ванну, каб памыцца. Смэрць руکі. А там дзед ляжыцца з разьбітай галавой і сапе.

Я яго падхапіў пад пах і вывалил на кухню, паклаў на падлогу. Далей ня змог — цяжкі вельмі. Выклікаў хуткую. Дзед, пачуўшы, што прыйшлі дактары, перад тым, як дазволіць ім агледзець сябе і даць укол, запытаўся: «А вы не яўрое?»

1981 год. У Аўгустаністане вайна. У абласным венкавацце праходжу апошнюю камісію. Засталіся некалькі кабінетаў. Дактары агледаюць ужо амаль што фармальна, і мы, заўтрашнія навабранцы, у больніцы ўжо зъмірліся са сваім далейшым лёсам. І я ня памятаю цяпер ды і тады не зъвярнуў увагі, у якім кабінэце пачуў пытанье: «Гэта вы пішаце вершы?» «Я...» «А служыць хочаце?» «Не...» Чарнавы, з барадой, доктар паглядзеў на сваю калегу жанчыну, нешта напісаў у маёй справе, распісаўся і даў распісацца ёй.

Доктарка не адмовілася. І паслья ўсё ён сказаў: «Можаш ісці пісаць вершы...»

На выходныя з гораду прыехаў у вёску. Брат, яшчэ школьнік, сустрэўшы мяне на вуліцы, абрадаваў пісъмом ад невядомай дзяўчыны. На пісъме я адразу адказаў, што

дзяўчына вычытала ў «Маладосьці» мае вершы, якія ёй спадабаліся, і яна хocha са мною пазнаёміцца. Колькі б цягнулася мяне перапіска — ня знаю, калі б не пахваліўся сябру нечаканым знаёмствам. Сябар пасцікавіўся: «А на якой яна вуліцы жыве?» «На Прылуцкай...» «Ты што! Дык там жа сыфілітыкі!..» І я перастаў пісаць дзяўчыне, якой падаба-

ліся мае вершы...
Масква. Літінстытуція інтэрнат. Прачынаюся ад стуку ў дзіверы. Два расейскія празаікі, мае аднакурсынікі-вэліканікі, просяць зъезьдзіць у больніцу і даведацца, як там паэт Генадзь Суздалеў, з якім яны гэтай ноччу пілі. Даплісія, што шарахнулі Генадзю пляшкай з-пад шампанскага па галаве, а паслья выклікалі хуткую. Цяпер самі баяцца ехаць да сабутэльніка і да ўсёго хочуць высьветліць, ці памятае ён, хто гэта яго пабіў. І я паехаў у больніцу ў разыведку. Ехаў гадзіны паўтары. На вахце ніхто не спыніў, не спыталі, чаго я тут хачу, да како. А я ўжо ведаў ад хлопцоў, у якіх палаце ляжыцца Генадзь. Заходжу. А там цэлая кампанія зь пе-равязанымі галовамі. Сядзяць і п'юць «чарніла». Убачылі мяне, абрадаваліся: «Пляшку прынёс?» «Не...» «А чаго тады прыйшоў?» «Не...» «Чаго дадзім...» «Я да Генадзя Суздалеву...» «Гена, гэта да цябе...» І расказаў мне Генадзь, як мінулай ноччу, калі ён выйшаў з бару Цэнтральнага дому літаратора, яго пабілі «западнікі»...

У вёсцы хварэў

10 ЛІТАРАТУРА

ВЫДАВЕЦКІЯ НАВІНІ

Шпіёнскі альбом

Фірма "Каўчэг" выдала зборнік вершаў Лявона Вольскага з NRM. Гэта ўжо другая кніжка беларускага рок-музыки (першую, якую мела назыву "Калідор", се гадоў у тыму выдала Таварыства Вольных Літаратарап). Сваёй новай кнізе Лявон даў назыву "Фотальбом", бо аздобіў яе "шпіёнскім" фотаздымкамі ваколіцаў Менску, якія зрабіў і падараваў яму былы пасол Польшчы ў Беларусі Марек Зюлкоўскі.

"Historica"

Студэнты гістарычнага факультету БДУ заснавалі ўласны навуковы часопіс, бо ня маюць магчымасці друкаваць свае працы ў афіцыйных выданнях. Першы маладэўскі гістарычны часопіс, які мае назыву "Historica", будзе выходзіць штоквартальна і распаўсюджвацца праз універсітэты ў абласных цэнтрах. Выдаць першы нумар дапамагла Беларуская Сацыял-Дэмакратычная партыя (Народная Грамада).

Антыпод

Беларускі Калегіум распачаў выданьне ўласнай культуралиягічнай газэты з радыкальна-апазыцыйнай назвай "Антыпод". Газета настолкі апазыцыйная, што наогул ігнаруе палітычнае жыццё краіны. Ствараюць яе студэнты Калегіуму, якія вучачца на факультэце журналістыкі. У назве прачытаецца прозвішча

кіраўніка калегіуму Алеся Анціпенкі.

Юрась Барысевіч

«Пірат і русалка»

Адразу два новыя выданьні ў Навапалацку — палітычнае і літаратурнае. Рэгіянальную ўкладку "Рабочы Навапалацка" да газеты "Рабочы" рэдагуе вядомы журналіст і празік Вінцэс Мудроў. А бюлетэнь літаратурнага аўяднання "Брама" "ПОСТ №1" ачоліў журналіст і пашт Андрэй Аляксандраў. На старонках бюлетэню — вершы і кароткая проза. У бліжэйшых нумарох выдаўцы абяцаюць надрукаваць эратычнапатрыятычную аповесць Зымітруся Баброўца "Пірат і русалка".

Васіль Кроква

Каляндарык для школьнікаў

Таварыства Беларускай Мовы імя Францішка Скарыны да 160-ых угодка ў Францішака Багушэвіча выдала каляндарык на 2000-2001 навучальны год з выявай знанага беларускага пісьменніка. Інформацыю пра набыцьцё каляндарыка даюць у сядзібе ТВМ, што ў Менску на вуліцы Румянцева, 13 альбо праз тэл. 284-85-11.

Адам ГЛЁБУС

Леанарда

Пра геніяльнасць Леанарда да Вінчы ведае школьнік. Ведаюць усе ў пра Леанардаўскую фрэску "Тайная вячэра", на якой Хрыстос з вучнямі сядзяць за столом. Але мала хто звязтае ўвагу на прастакутнік унізе съценапісу. У свой час манахі прабілі дзірку ў фрэсцы, каб зрабіць дзіверы з варыльні ў трапезную. Манаху не задавальняла халодная ежа; пакуль даносілі страву праз двор, яна астывалася. Вось і прабілі дзіверы, пашкодзілі геніяльны твор. Але чаму сам Леанарда не падумаў пра тэмпэратурны стан страваў, ці можа, на ягоную думку, Хрыстос з апосталамі елі толькі халоднае?

Шагал

Палотны Марка Шагала — гэта не жыдоўская Беларусь, гэта сны пра жыдоўскую Беларусь.

Тулуз-Латэрэ

Прапор-карэзультік запачаткаў ў экспрэсінізм у жывапісу. Ён вырываўся з летуценнага імпрэсіянізму ў съвет эмацыйны і трагічны. І апошнія слова, сказанныя ім да бацькі, які прыйшоў развязвіцца з пакалечаным сынам і пачаў замест выкісаньня спачуваньню лавіць і душыць мух, былі: "Стары ідыёт". Так пачалося жыцьцё мастацства ў найжахлівейшым XX стагодзьдзі.

Пікаса

Паблі Пікаса — форма візуальнага мысленія.

Фальк

Твор мастацства розніцца ад звычайнай рэчы дадатковай якасцю. І ўсе гэтыя выразы: архітэктура — музыка ў камені,

10

ЛІТАРАТУРА

ГАЛУБОВІЧ У САМВЫДАЦЕ

"Во часы насталі, — сказаў мне адзін знаёмы сябра Саюзу Пісьменнікаў, калі даведаўся, што Таварыства Вольных Літаратарап выдае Леаніда Галубовіча ў сваіх кніжнай сары "Бібліятэка часопіса "Калосьсе", — Галубовіча па-чалавечы выдаць нельга!"

Чацвертая паэтычнае кніжка Леаніда Галубовіча выйшла ў самвыдавецтве. Добрая частка гэтага зборніка сέньня не прыйшла б праз вушка новай цензуры. Кніжка пашт называе "апошнія вершы леаніда галубовіча". Усё з малой літары. Ці то пешт развязвітаўся з пазізій? Ці то ў зборніку сабраныя вершы апошняга часу?

У аўтара быў выбар: або выдаць адцэнзураваны зборнік у афіцыёной "Мастацкай літаратуры", гэткі высушаны да трухі, але хоць з нейкім ганарарам, або пабачыць съвет у безганаарным "Полацкім лядзе", не практикуючыся ў эзопавай мове. Галубовіч абраў другое.

Некалі, у першай сваіх кніжках "Таемнасць агню" Леанід Галубовіч пісаў:

Здаецца, кіну ўсё.
На д'ябла тыя вершы!
Няхай гараць трысьцём,
але я ня самы першы. (...)

I ўсё ж сярод папер
вазьму для апраўдання
свой самы першы верш —
урок праўдапісаньня.

Урок расцягнуўся на жыцьцё. "апошнія вершы леаніда галубовіча" — вершаваны дзёнінкі пэста. Тут вы знайдзець водгукі

на падзеі, што адбываліся ў Беларусі апошня пяць гадоў.

Ненавіджу гэты час,
Што разъмежыў наша ў нас.
Ненавіджу. (...)
Вун матляещца іх съцяг,
Выцада п'яніца ў гасціцах.
Ненавіджу.

Радкі новай кнігі ўжо пачалі расцягвацца на эпіграфы і цытаты. На мінульым тыдні ўкладка ў газету "Рабочы" "Рабочы Навапалацка" выйшла зь вершам "Ня-навісьць" на першай старонцы.

Зьяўленыне новай кнігі ўнясе замашаныне ў шэраг айчынных літаратуразнаўцаў. Галубовіч, паводле іхнай класыфікацыі, напалову клясык найноўшай беларускай літаратуры. А тут гэты зборнік. Па-першое, андэграўндны выданьні ў нас не прынята ўводзіць у акадэмічныя агеры. Па-другое, радыкалізм (іншыя называюць гэта шырэасцю) новых вершоў Галубовіча "засыцерагае" іх гадоў на 10—15 (у лепшым выпадку) ад патраплення ў навучальныя дапаможнікі па беларускай літаратуры.

18 красавіка ў Беларускім калегіуме адбудзеца лекцыя Леаніда Галубовіча. Тэма вечная — для ўсіх часоў і народаў: "Творца і ўлада". Калі вам пашанцуе, там і на будзене новы зборнік пэста. На вокладцы — вялікая чорная самотная птушка на беразе вечнай ракі. Яна шукае спажыву. Птушка гэткая ж сапраўдная, як намаляваны алоўкам чорныя сонца, трава, зоркі ў рацэ. У вечнай рацэ зоркі люструюцца і ўздень, і ўнача.

Алесь Аркуш

НЕВЯЛІКАЕ ПРА ВЯЛІКІХ

як трыццаці п'есаў: "Вельмі тэатральна, то ж бо вельмі фальшыва".

Душамп

Хутка прагартаў гісторыю жывапісу XX стагодзьдзя, і ў міне склаўся агульны вобраз карціны: аголеная, досьць мажная, яркая жанчына з вусамі. Ледзь на кожны з геніяльных маляваў аголеную, а вось вусы на жаночы твар прымаляваў дадаіст Марсэль Душамп, чым і зьдзіў стагодзьдзе.

Маякоўскі

Уладзімер Уладзімеравіч Маякоўскі, наведаўшы Парыж, заходзіў у майстэрні да Жоржа Брока й Фэрнана Лежэ і прасіў карціны для СССР. Лежэ прапанаваў забраць колькі панясеши. А Брак сказаў, што ўсе палотны прададзены, нават толькі распачатыя і нераспачатыя працы ўжо прададзены на шмат гадоў наперад. Маякоўскому спадабаўся Лежэ. Па ўсёй лёгкіці апошніх часоў, мне мусіць спадабацца падыход да справы Жоржа Брока, але як і савецкаму пэсту, падыходу ў Жуля Рэнара, аўтара больш

Мікеляндзэла

У Мікеляндзэла Буанароці згнілі на нагах чаравікі, калі ён расціпісваў Сыкстынскую Капэллю... Есьць такое паданыне. Маўляў, вось як чалавек працаўаў, забываў пра ўсё на съвеце, дбаў толькі пра працу. Можа так яно й было насамрэч. Хто цяпер давядзе ці абвергне... Міт мае неабвержную сілу. Але чалавек, чые імя ўзгадваецца гэты міт вучням. Хадзіў ён у стапаных нячышчаных чаравіках, жыў з таго, што маляваў партрэты савецкіх герояў працы. І выклікаў у мяне гідлівасць. І хапелася яму сказаць: "Ты не Мікеляндзэла: ідзі ў памый, пасушы ѹ наваксую абутик". А не сказаў я яму тое зь вельмі простай прычыны. Падобнаму да яго выкладчыку Анатолю Бараноўскуму я паведаміў досьць зразумелую ѹвідочную ісцінцу: ён — Бараноўскі, а не Рэмбрант, і я вучуся больш у Рэмбранта, чым у Бараноўскага. Чамусыці Анатоль Бараноўскі пазелянёй і пачаў мяне пераконваць, што я мушу вучыцца ѹ яго — Бараноўскага. Таму наконт чаравікаў я рызыкаваць на стаў, а проста ўзяў за правіла старанна даглядаць свой абутик.

Следзячы пэсту, які сказаў: "Ты не Мікеляндзэла: ідзі ў памый, пасушы ѹ наваксую абутик". А не сказаў я яму тое зь вельмі простай прычыны. Падобнаму да яго выкладчыку Анатолю Бараноўскуму я паведаміў досьць зразумелую ѹвідочную ісцінцу: ён — Бараноўскі, а не Рэмбрант, і я вучуся больш у Рэмбранта, чым у Бараноўскага. Чамусыці Анатоль Бараноўскі пазелянёй і пачаў мяне пераконваць, што я мушу вучыцца ѹ яго — Бараноўскага. Таму наконт чаравікаў я рызыкаваць на стаў, а проста ўзяў за правіла старанна даглядаць свой абутик.

Чукоўскі

Дзіцячы пэст Карней Чукоўскі, а насамрэч Карнейчук, забіважыў, што чалавек за жыцьцё можа знаці шэсць палітонаў. Хаол Карнейчук пісаў па-расейску, а таму мусіць мераць жыцьцё не палітонамі, а шынляямі, бо расейская прырода якраз у вайсковы шынлялі. Зрэшты ѹ сакральны шынель расейцам прыдумаў украінец Гоголь.

НОВЫЯ КНІГІ

Тэрміналягічны слоўнік (асоны выданы) 1918-1998 г.: Бібліографічны даведнік / Рэдактар Г.Цыхун. — Менск: "Беларускі кнігазбор", 2000. — 74 с. — (Беларуская тэрміналёгія. Вып.1). — Наклад 300 ас. ISBN 985-6318-67-X

Першая спроба падсумавання працы беларускіх мовазнаўцаў у стварэнні нацыянальнае навукове тэрміналёгії. Зъмешчаны ўзвесці пра 263 беларускі слоўнікі ад 1919 да 1998 году, а ѹ дадатак іменны, тэматычны, моўны, геаграфічны і храналагічны паказальнікі. Набыць можна ў выдавецтве: Менск, вул.Рэвалюцыйная, 15.

Дж.Бэрдшоў. Эканоміка. Ч.2. Макраэканоміка / Пераклад з ангельскай Т.Паваліхінай; Пад рэдакцыяй А.Церашкова. — Менск: Тэхнагэлія, 1999. — 527 с. — Наклад 1800 ас. ISBN 985-6234-77-8

Беларуская мова даўно пачала асвойваць грунтуючыя эканамічныя працы замежных аўтараў. Гэтая кніга — на толькі добры параднік з макраэканомікі, але ѹ цагліна ў беларускую эканамічную тэрміналёгію. Першы том выйшаў у 1996 годзе. Кніга мае цвёрдую вокладку і параднік на толькі добры параднік з макраэканомікі, але ѹ цагліна ў беларускую эканамічную тэрміналёгію. Першы том выйшаў у 1996 годзе. Кніга мае цвёрдую вокладку і параднік на толькі добры параднік з макраэканомікі, але ѹ цагліна ў беларускую эканамічную тэрміналёгію. Першы том выйшаў у 1996 годзе. Кніга мае цвёрдую вокладку і параднік на толькі добры параднік з макраэканомікі, але ѹ цагліна ў беларускую эканамічную тэрміналёгію. Першы том выйшаў у 1996 годзе. Кніга мае цвёрдую вокладку і параднік на толькі добры параднік з макраэканомікі, але ѹ цагліна ў беларускую

Леанід МАРАКОЎ

Прынёс цягнік зь вясковых даляй
Мяне у места зноў назад.
Яичэ ўвачу не перастала
Жаброўна плакаць стада хат...

Х.Ільляшевіч

Хведар выйшаў з купэ і паглядзеў на расклад цягнікоў, які вісей наспраць, у фігурнай, быццам карціна, рамцы: «Хуткі Дортмунд—Базаль прыбывае ў «ягоны» горад унаучы... Гэта добра... Цемра ўжо на раз ратавала яму жыхць... Але нач — гэта і час тых, хто палюе на яго...»

Хведар вярнуўся ў купэ і зноў сеў наспраць пажылай нямецкай пары. Гледзячы на іх, ён шчыра зьдзіўляўся. Усяго нейкія трывадлы, як скончылася вайна, а для гэтых дваіх яе быццам ніколі й не было. Выццам не былі скалечаныя іх лёсы, лёсы іх дзяцей, сваякоў, усёй краіны. Няярка, але з густам апранутыя, падцягнутыя, маладжавыя, узаемна пяшчотныя, усьмешлівыя, радасныя, шчаслівыя... Маладыя дый толькі...

Хведар прыгадаў сваіх бацькоў... Дзесьці ў лясах Беларусі памірала ягоная маленькая вёсачка... У латана-пералатаным стаіць ля вакна маці. Зь бярэзмем дроваў заходзіць у хату бацька. «Ну і холад... — вырыбаеща ў яго. — Ух-х. Ён кладзе дровы ля печы, але ў агонь ня кідае. Ён ведае: маці любіць падкладаць дровы сама...

Чаму яго маці ў пяцьдзесят выглядала на семдзесят, а гэтая двое — мяркуючы па абрыйках фразаў — у тыя ж семдзесят, быццам павярнуўшы час назад, — на пяцьдзесят? Чаму маці за ўсё сваё жыццё ніводнага разу ня бачыла нават прыклятага «вагона-циялятніка» (можа, і дзякую Богу), а гэтая «вылізаныя» нямецкія «глубкі» імчаць у купэ-люксе, нават не заўважаючы ні вэлюровых фатэляў, ні храмаваных клямак, ні дарагога дрэва дзізвярой, ні ўзорыстых люстраў, ні мітуслівага, з дагодлівымі вачымі афіцыянта?.. Каб маці зараз апнулася тут, наўрад ці хто змог бы пераканаць яе, што яна ня ў раі...

Афіцыянт зноў мільгунуў не-дзе справа і яшчэ раз кінуў позірк у ягоны бок. Хведару ўжо нада-кучыла глядзець на закаханую парачку, якая ўвесь час акуратна і павольна, «па навуцы», нешта жавала, і ён ледзь прыкметна махнуў рукой. Афіцыянт, як і чакалася, узмах рукі прыкметнікі адразу:

— Sie wünschen, mein Herr¹...

«Пляшку гарэлкі і трывакі», — пранеслася ў Хведара ў галаве... Вось бы вышаклены «бой» і закаханая парачка падскучылі... Усьміхнуўшыся, уголос сказаў:

— 'n Paar Stullen und Tee nut Zitrone².

Пазіраючы ў вакно на дагледжаныя прыгарадныя дамкі ўздоўж дарогі, ён зноў успомніў свой дом, маці... Ён абдымае яе... Пртытульвае... Пртытульвае моцна, быццам тримае... Ён баіца за яе... «Энкавэдисты» скончылі шукаць і цяпер выводзяць бацьку з дома. Бацька ўжо ля парогу. Ён ідзе моўчкі.

Бацька ведае: калі скажа слова на развязтаньне, маці вырвецца з сынавых абдымкаў і кіненца на гэтых, у скуранках... І тады яны застрэляць яе. Ён у турме або ў лягеры, маці — у магіле... Дзеці застануцца за пятнаццацігадовым Хведаром...

І бацька адходзіці моўчкі...

Калі «энкавэдисты» пайшли, маці вырвалася з Хведаровых абдымкаў і пабегла... Дзякую Богу,

СВАЕ — ЧУЖЫЯ

Апавяданье

што «варанок» ад'ехаў ужо даволі далёка, і яны не пачулі яе пракленаў...

Крычаць маці перастала толькі пад раницю: звязкі ня вытрымалі, і яна адно хрыпела... Яна хрыпела, шаптала, праклінала...

Хведар апрытомнеў ад лісцілівага голасу афіцыянта:

— Mein Herr, Ihre Stullen, Tee nut Zitrone, Zöffelchen, Servietten³...

«Дзякую», — ледзь не сказаў Хведар на роднай мове, але ўсіх вывралася толькі д... І ён перакрүціў:

— D-danke Schön. Alles so schnell!⁴...

Цягнік ўсё імчаў і імчаў унаучы, і з гэткай жа хуткасцю беглі-набягалі і ўспаміны...

Бальшавікі ўжо набліжаліся да Менску...

Але, вельмі рзыкуючы, ён ўсё ж заехаў да маці. Ён мусіў развязвітаца з ёю. Для маці ён адыхаў зі невядомае, адыхаў зі назаўсёды. Малодшыя дзеци румзали... Расплакалася і чатыраццаціца гадовая Наталя... Цяпер яна заставалася за старэйшую...

Пара наспраць прыгукнулася, папрасіла ў яго пррабачэння, хоць яго яны нічым не патурбовалі, і стала вымаць валікі. Яны былі такія ж, як і гаспадары: новыя, чыстыя, скураныя... Цягнік паступова запавольваў хаду, і зноў, адкульсьці са сцякі прагучала:

— Frankfurt. Nächste Station Darmstadt⁵.

Суседзі выйшлі, і Хведар прыхінуўся да вакна. Іх сустракаў усьмешлівы малады чалавек. «Сын», — зразумеў Хведар, пачуўшы: «Ich dachte, die Eltern haben mich ganz vergessen⁶». Адно рукаво пінжака ў маладога чалавека было пустое і ўкладзеное ў правую бакавую кішню... Хведар раптам падумаў, што ён таксама аддаў бы руку, каб апнуцца разам з бацькам, маці, сям'ёй. Але ён ведаў — што б ён ні аддаў, перайсці за «жалезную заслону» немагчыма... І Хведар адступіў ад вакна, адступіў ад чужога шчасці...

Чаму для яго працягваеца бой? Вайна скончылася, для ўсіх надышоў мір. А для яго і Радзіму працягваеца бой. І які бой? Бой з Радзімай... Радзіма хоча яго забіць, а ён ня хоча паміраць за Радзіму... Не, за Радзіму ён ўсё аддаў бы. Але — за якую Радзіму? За Радзіму, якая забіла ягонага бацьку?.. Забіла мільёны сваіх сыноў?.. Не! Ён хоча хадзіць па роднай зямлі, а ня поўзаць ці ляжаць у ёй... І ён будзе змагацца за сваю Радзіму. За свабодную, незалежную, вольную... А змагацца ён

умее толькі пяром... І пеўна ж, няблага ўмее, калі на яго ідзе паліція... Мінула ўжо не-калькі месяцаў, як ён адчуў, што за ім «хвост». Таварышы знайшлі таго, каго шукалі...

Набліжалася яго станцыя. Хведар узяў сакважай і накіраваўся да выхаду. Са свайго трэцяцяга вагону ён павінен праўсці да апошняга, адзінаццатага, а потым назад... І, галоўнае, запомніць твары ўсіх, хто супротыўстваўца па дарозе...

Калі Хведар вяртаўся назад, у чацьвертым вагоне ён нарэшце ўбачыў таго — амаль сутыкнуўся з ім. Хведар ня ведаў яго, але адчуў: гэта — «свой», гэта — «таварыш». Той «свой», які горшы за чужых, горшы за самых заклятых ворагаў... «Памяне прыйшла смерць», — падумаў Хведар, спрабуючы ўсіміхнушца «таварышу». Усьміхнушыся яму і «таварыш»:

— Kommen Sie durch... Bitte⁷, — сказаў ён на добрай нямецкай мове. Разыніўся яны, ўсё яшчэ ўсіміхаючыся... Хведар — ад нэрвавага ўсьведамлення... Хведар — ад «фраўсіянал»: «Глückliche Reise...»⁸, і ў бакавым люстэрку аўтамабіля ўбачыў «сваіх». Ні сабе, ні камусыці іншаму ён ня мог раствумачыць, якім такім шостым пачуцьцём валодаў, што мог амаль са стопраццентовай дакладнасцю сказаць, ёсьць паблізу «свае» ці не. Вось і зараз: ўбачыў двух у люстэрку і зразумеў: «свае»... «Свае» тут, як і на Радзіме, дзяліліся на два лягеры: на тых, што забіваюць, і на тых, што ўцякаюць ад забойцаў. Хведар быў з другіх, і ён пабег... На Радзіме ўцякаць не было куды. Тут — шанец быў...

Толік, які чакаў Хведара, ужо некалькі хвілінай назіраў за «канцэртам» з бабуляй. Прыкметніці ён і двух «таварышаў». Прыладчыні ўпраўляюць вагон, і звязкі пісталет з засыцерагальніка, Толік думаў

найлепшы пункт для назіранья, але стаяць тутака ўсё ж лепш, чым яшчэ раз сутыкнуцца з «рэдактарам» і засыціцца. Ён падышоў да вакна і прыліп тварам да шкла: цягнік ужо прытарможваў...

Хведар ведаў, што да станцыі яму не працягніці, не аблініўшы чацьвертага вагону... «У гэткую цемру «таварыш» будзе выглядаць лавіць — найперш мой плашч»... Хведар абламаў кішэні плашча і каралеўскім жэстам кінуў яго на фатэль. Потым, успомніўшы афіцыянта і такога ж ліпучка-ветлівага правадніка: «Ja, ja...

ja, Sie haben ganz recht⁹», ён перахаваў небясьпечную цяпер апаратку пад сядзеніне. Выняўшы з сакважай паперы, сунуў туды і яго. Немцы могуць дагнаць: «Mein Herr, Sie haben vergessen¹⁰». У гэтых пэдантаў нават калі што і захочаш «забыцца» — не забудзесься.

На выхадзе з вагону Хведар апынуўся побач з маладжавай, як і яго нядыўняя суседка, бабулькай. Падставіўшы руку, ён дапамог ёй выйсці з вагону. Некалькі ветлівых словаў-кампліментаў, і Хведар ужо атрымаў згоду праўсці

чэй...

— Толькі не ў рэдакцыю! Там сыпісі! Хай пакуль за намі пабегаюць... — пасыпей сказаць Хведар, і ў яго зноў перахапіла дыханье. Зы сілай націснуўшы на газ, Толік прымусіў «мэрсэдэс» завішчаць і амаль на месцы разъвярнуцца. Рэдактара прыціснула да сядзенія, і машина вылецела на дарогу... Яны ўжо аддаляліся ад вакзалу, калі Хведар азірнуўся і ўбачыў, як да «сваіх» падбег паліцэйскі. Жэстыкулюючы і паказваючы на яго машину, ён нешта кричаў. Праз імгненьне яны разам пабеглі да новага «фольксвагену», які стаяў побач.

— Толік, забірай улева. За намі хвост, — загадаў Хведар.

— Налева нельга — аднабаковы рух. Едзэм проста. Налева пойдзем за горадам. Тут пара кілямэтраў, — адказаў Толік.

— Пара кілямэтраў... Не разгонісься, — падумай Хведар.

Калі скончыўся горад і «мэрсэдэс» стаў забіраць улева, «свае» амаль дагналі яго...

Раптам Хведар пачаў стрэл... Ён ня ведаў, што гэта адзін з «таварышаў» стрэліў паліцэйскому ў галаву, але зразумеў — стрэл гэтые не апошні.

За горадам паліцэйскі «таварышам» быў непатрэбны... Ім патрэбны ён, рэдактар, і са сціпамі...

Стрэлка сьпідометру легла на край шкалы, і машина з «таварышамі» стала адставаць... Толік разумеў, што на такай хуткасці і ў гэткую цемру яму не ўштукувацца ні ў адзін паварот. Але куля, што дзівінкула па кузаве, прымусіла яго мацней націснуць на газ...

С্বяцло фараў «фольксвагену» ўжо не сцяпіла Толіка праз бакавы люстэркі. «Мэрсэдэс» адвараўся ад пагоні... Хутка дарога, па якой імчаліся рэдактар з кіроўцам, павінна была «ўвайсьці» ў галоўную. А там — лавіцецер у полі...

Толік, ня бачачы пагоні, нарэшце адпусціў ўбачыць машину, якая ляцела на іх, і нават змог закрыць твар рукамі...

Сыпяшала ў гэтую ноч да-дому і сям'я, якая ехала галоўней дарогай на «бмв»...

Як аказалася, гэтай ноччу сыпяшала і многія...

...Двое «таварышаў» глядзелі на машины, якія амаль напаліў ўвайшлі адна ў адну, і гадалі: іх апярэдзілі ці праста пашанцаўала?.. Калі першое, то цяпер ужо яны — тыя, што ўцякаюць... Але, у адрозненьне ад гэтых «тых», ім давядзенца ўцякаць і ад сваіх, і ад чужых...

У моргу, пасыль аглядзу ахвяраў аўтакатастрофы ды іхных рэчаў, малады съледчы заўважыў:

— А пасажыры з машины, якая не саступіла дарогі, і двое з «бмв» яшчэ за пару гадзінай да аварыі ехалі ў адным цягніку, нават у адным вагоне...

¹ Слухаю, пане (тут і далей ням.).

² Пару сандвічай і гарбату з цытрынай.

12 НАША НІВА

ЗЕМЛЯКІ, альбо Беларускія лімэрыкі

Андрэй ХАДАНОВІЧ

Лімэрыкі (пэданты ставяць націск на першым складзе) — паэтычны жанар, выпрабаваны гісторыяй. Паводле паданняя, яны паходзяць з Ірланды, з аднайменнага места Лімэрык (ці Лімрык), жыхары якога паялі жартайлівія песьні ѹ спаборнічалі гэткім чынам у бязглаздзіцы. Іншыя спробы вытлумачыць этыя малёгію назова не вытрымліваюць крытыкі. Першапачткова лімэрыкі існавала ў фальклёры, а пасля трывала атаварыліся ў ангельскамоўным (і ня толькі) красным пісьменстве. Вялікі дзякую Эдварду Ліру, які ў сярэдзіне XIX ст. напісаў «Кнігу бязглаздзіц» — шэдэўр ангельскай паэзіі абсурду. Кніга складалася менавіта з лімэрыкаў і адразу выклікала цімат пераймання. Гэты літаратурны гатунак дажы і да нашага часу. Ён традыцыйна ўспрымаецца як жанар дзіцячай літаратуры. (Але ня толькі: яскравы давад — шматлікі паҳабныя лімэрыкі!) Адметная рыса гэтых вершаў — спалучэнне неўтаймоўнай фантазіі ѹ пэдантычнага захавання жорсткіх формальных канонаў. Гэта амаль заўсёды напісаныя аналістам піцірадкоў, дзе першы, другі ѹ пяты радкі даўжайшыя ѹ рымуяцца міжсобу, а зрымаваныя паміж сабою трэці ѹ чацверты радкі — на стапу карацейшыя. У першым радку звычайна называецца герой верша, яму папярэднічае эпітэт-прыметнік (найчасціц — нейкая недаречная якасць, з якой і вынікае ўесь далейшы нонсэнс), ёсьць таксама згадка пра населены пункт (найлепней, каб ён быў не-прыдуманым), назоў якога ѹ выносіцца ѹ канец радка ѹ стаеца пра першым рымам. Засталыя радкі твору — ляканічны ѹ съмешны аповед пра абсурдны падзеі з узделам згаданага героя. Звычайна ѹ якасць населеных пунктаў фігуравалі ці то ангельскія места ѹ мястечкі, ці то далёкія, падкрэслена экзатычных тапонімів. Аўтару гэтых радкоў падалося цікавым насяліць пэўдаангельскім нонсэнсам беларускія гарады і вёсачкі, родныя, прыветныя, аддаючы даніну павагі вельмішаноўным землякам. Усе апісаныя ніжэй падзеі, натуральна, выдуманыя, і ўсе магчымыя супадзеніні з реальнымі асобамі, канечне ж, выпадковыя.

Выкшталтоны п'янюга ѹ Ашмянах разъбіраўся ѹ напоях духмяных:
за парфумай, дальбог,
зранку бег з усіх ног,
скажам шчыра,
— на надта слухмяных.

Прававерны расколнік з-пад Веткі не садзіўся за стол без сурвэткі,
без відэльца ѹ нажа,
без кадзіла ѹ крыжа,
што пацвердзяць шматлікія съведкі.

ПАШТОВАЯ СКРЫНКА

Яраславу К. з Магілёва. Пра падзеі 25-26 сакавіка Вы пішаце 7 красавіка, хоць у нас пасля тых падзеяў выйшла ўжо два нумары. Неактуальна. Цяпер самы час пісаць пра з'ястое канфэрэнцыі — што там было сказана новага і цікавага.

Сямёну Ш. з Вільні. Наўгард ці ёсьць сонс так моцна хаваць тайну съледзіства ѹ крыміналнай справе па факту захопу ўлады ў Беларусі. Прынамсі, хоць нешта мусіць съведчыць пра «падзеі», на гэтым шляху, інакш людзі страціць веру. А сп. Пракаповіч сённяні толькі паутарае тое, што сказаў летасць у лістападзе.

Ананіму з Паставаў. «Першая беларуская газета з рысункамі» — стаяла пад загалоўкам «Нашай Ніве» і за ўласнымі рэдактарамі, і за Янкам Купалам, стаіці ѹ нашымі адноўленымі варыянцамі. «Наша Ніва» ніколі не была нелегальнай альбо рэвалюцыйнай газэтай. Яна ніколі не заклікала што-небудзь разбураць, наадворт, толькі — будаваць.

Мірону В. з Менску. Маршы і гімны мы друкавалі, калі мелі болей старонак. Цяпер, на жаль, гэта для нас раскоша.

КУПОН БЯСПЛАТНАЙ ПРЫВАТНай АБВЕСТКІ

Запоўніце гэты купон, і мы надрукуем Вашу абвестку (як больш за 15 словаў) бясплатна. 220050, Менск, а/с 537

Тэкст

Імя і прозывішча

Адрес, тэлефон

Ахвочыя аддаць сваё дзіцё ў беларускі садочак, тэлефануць: 286-111-5 (Крысыціна), 251-95-90 (Маша)

Шукаем кантактаў з беларускімі дзеткамі (і іх бацькамі) дашкольнага ўзросту. Тэлефануць: 286-111-5 (Крысыціна), 251-95-90 (Маша)

ШЧЫРЫЯ ЛІЦЬВІНЫ ЗАПРАШАЮЦь ДА СУПРАЦОЎНІЦТВА

краязнаўцаў, гісторыкаў, этнографаў, журналістаў; аматараў і прафесіяналуў;

з гародоў:
Горадня, Баранавічы, Маладэчна, Ліда, Берасць, Пінск, Слонім, Наваградак, Ваўкаўск, Смаргонь, Століцы, Нясьвіж, Ашмяны, Вяліка, Глыбока, Валожын і з навакольніц — для ўсёбаковай працы над тэмай: «Этнокультурныя, гістарычныя,

палітычныя і эканамічныя асаблівасці Заходняе Беларусі як былос мэтраполії ВКЛ. Заходнія беларусы і ліцьвіны». Магчыма аплата за працу па сумяшчаліцтве і на сталай аснове.
Тэл. (172) 214-2039 (з 9 да 18)
Пэйджар (172) 207-0000 а/б. 6663

Студэнцкі белет

БПУ ім. М. Танка № 99111
на імя Навіонак Інэсы Андрэўны,
які быў згублены 25.03.2000 году ў раёне Чэрвеньскага рынку, лічыць исціпраўным

Будзем вельмі ўдзячнай ўсім тым,
хто дапаможа ў пошуку выданыя БНСР «Новы Шлях».
Сака
A/c 342, 220050, Менск

Веру ў спадара Ісуса Хрыста,
і будзем збагулены ты і ўвесі дом твоі.
Дзяяны 1:31
БЕЛАРУСКАЯ ЭВАНГЕЛЬСКАЯ ЦАРКВА:
штонядзелю ў Менску 17-і гадзіне:
вул. Любімава 21-56, тэл.: 279-71-31, 270-89-87;
штонядзелю ў Асіповічах 11-і гадзіне:
вул. Ленінская 40, тэл.: 20-840.
Малахў Сяргей

ГАЗЕТА ПРЫМАЕТАСКАМ АБВЕСТКІ

БОЛЬШЫМ ШРЫФТАМ ЗА НЕВЛІКУЮ ПЛАТУ

- да 20 словаў (тэксты модуль) — 78 руб.
- звы 20 словаў (тэксты модуль) — 96 руб.
- па-мастаку аформленая аб'яза — 45 руб. за 1 кв. см.
- па-мастаку аформленая аб'яза памерам большы за 24 кв. см з улікам кошту арыгінальной макету — ад 63 руб. за 1 кв. см. За аб'яза пра сімейную падзею — звычай.

Абвесткі палітычнага характеру і з грамадзкіх арганізацій можаць аплюсаваць паводле рэзымічных расценкаў для камэрціўных аўтараў.
Каб замовіць платную прыватную абвестку, траба пералічыць грошы праз пошту правадом на наступны разылковы раунах: Рэдакція газеты «Наша Ніва», р/р 30122150010 Ленінскага аддз. ААТ «Белбізансбанку» г.Менск, код 763.
На зваротным баку бліянку паштавага пераводу ў сектары «Для пісмовых паведамленняў» запісваецца дакладна і чытацьна текст абвесткі, тэлефон для сувязі АБАВЯЗКОВА ДАДАЕЦА СКА: «ЗА РЭКЛАМНЫЙ ПАСЛУГУ».

Рэдакція

ПРЫВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

ВІТАННІ

Камароў Кірыл, прабач Вольгу з Менску. Тэлефану!

Берасьцец Вася Акулаў! Віншаем Цябе з Днём народзінаў. Усяго Табе самага-самага. Берасьцейская філія Маладога Фронту

Сонека, прывітаныне. Усыміхніся, і нам усім будзе съявітлі. Я, твая Васілінка

КАНТАКТЫ

Шукае аднадумцаў — энтузіясту, якіх цікавіць мінулае, сучаснасць і будучыня беларускага піва і піваварства, адраджэнне айчынных лінійных традыцыяў. E-mail: bely@infonet.by

Шукаем выхавальніка для беларускага садочака. Тэлефануць: 286-111-5 (Крысыціна), 251-95-90 (Маша)

Беларусы! Досьць «эмагацаў»! Трэба справу рабіц! Т: 285-00-00, аб. 3681

Цярэшак! Ты ўжо можаш замяніць касэту (там, дзе і купіў)! Станішоўскі

Нацы Ваўкавыску! У вас служыць адзін з аўтараў «НН». Сяргей Балахонава. Навяжыце кантакты. Вы патрэбнай яму

Маладэўская арганізацыя ды прыватныя асобы зь Берасьцейскай вобласці, хто жадае ўзяць удзел у сімінарах па працы з моладзю, павінны даслаци заяўку з інфармацыяй пра сібе: Менск, Варашэні 8 ці факсам: 284-50-12

Зъбраніе інфармацыю пра цяперашнія і даўнейшыя беларускія сацыял-нац-дэмакратычныя партыі і гд. А/с 207, 211030, Ворша-16

Дзяўчыны ды хлопцы, калі ваша хакання — Беларусь, пішыце. Мы знайдзем агульныя інтарэсы. Irap Навумчык, вул. Інтэрнацыянальная 14, А. в. Астромічы, Кобринскі р-н, 225889

Мужчына бяз шкодных звычак пазнаёміца з сур'ёзнымі намерамі з Фаняй Каплан і Аленай Мазанік. Л.Х. Освальд

Пазнамлююся з дзяўчынай. Пісаць цераз п/а з адзнакай «Aleks». Вядома, Aleks

Жадаю пазнаёміца з прывіднай жанчынай. Мне 48, 170, жанатым ня быў, маю кватэру. 222160, Жодзіна, а/с 39

ІДЕІ

«Героям» 25-га сакавіка: «Ня хутка дзееца суд над ліхімі ўчынкамі, таму і не баіца сэрца сыну чалавечых рабіц ліха». Э.8.11

Весіліся, манкурт, толькі ведай — я тут. Янка Кум

Варты сернага агню і пякельнае смалы, тое, што я не змаг, тое, што мы не змаглі. Янка Кум

Найлепшай, самая яркая, сучасная, эфектная беларуская форма — для найвышышайшага хрысціянскага Божага зъместу. Нацыянальная ідэя

Бог ёсьць любоў

Слова Божа жывое і дзейнічае! Габраям 4:12

Господ ёсьць Пастыр мой, ні ў чым мець ня буду нястачы! Псалтым 23:1

Жыве справа Чэ Гевары! Чытач з Віцебску

Салман Радуеў, трымайся! Сапраўдныя патрыёты з табою. Патрыйт свайя Радзімы

Індэйцы гавораць, што чалавек мёртвы, калі ў яго адбіраюць яго дом, а сам ён робіцца нявольнікам у турме. Говард Фаст

«Наша Ніва» незалежная газета, заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991. Галоўны рэдактар Сяргей Дубавец. Рэдакта: выпуск Андрэй Дынько. Мастакі рэдактар Сяргей Харэўскі. Сакратар-рэдактар Аляксандра Макавік. Дызайн-макет Лявон Раманчык. Выдавец: рэдакцыя газеты «Наша Ніва». Заснавальнік Павал Жук.

Адрас для дапісіа: 220050, Менск, а/с 537.

Tel/fax: (017) 227-78-92. E-mail: niva@user.unibel.by [Http://members.xoom.com/Nasa_Niva](http://members.xoom.com/Nasa_Niva).

© НАША НІВА. Спасылка на «Наша Ніва» ававязковая. Наклад 3774. 6 палос фарматам A2. Нумар падпісаны ў друк. Заводы № 1773. Рэдакцыя не насеадацца за змест рэзымічных абвестак. Кошт свабодны.

Пасвядчаныя з реєстрацыі пасвядчаныя выданыя № 581 ад 4-га ліпеня 1996 г. выдаражненая Дзяржаўным камітэтам па друку Рэспублікі Беларусь. Юрыдычны адрес: г. Менск, пр. газеты «Ізвестія», д. 8, кв. 173.

Дысплічес-рэдакцыяны адрес: Мінск, бібліятэка, 10/36

11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 6